

hude nasledke. Toda nocoj ni bilo še prišlo toliko alkoholovih duhov va-nj, da bi zmožel vse besede pregristi. — Na srečo je večerja premenila govorico.

Vendar takó veselega življenja ni bilo več tisti večer pri Krajčevih, dasi so delali še čez polnoč vsak svoje delo. Nekaj jih je prijemal zaspanec, nekaj jih je odšlo, ko so svoj posel dokončali, nekaj pa jih je poglelo po klopi okrog peči in za peč. Le Brbač in njegova sinova so

se še mastili malo pred polnočjo z obaro, ki jo je Polonica napravila. Hiteti je bilo treba, zakaj drugi dan je bil petek. Bogme ni zamudil povečerka. Naposled pa, ko je še jedenkrat potegnul iz steklenice, izginil je tudi on iz hiše.

Brbač je kimal še do petelinovega petja pri svojih klobasah. Polona pa je čula na drugem koncu hiše v svoji izbici. Gorela ji je luč še pozno čez polnoč, in v roki je držala peró, ki je pisalo dolge vrste čudnih rečij. (Dalje.)

Dve svatbi.

(Povest. — Spisal Dobrávec.)

I.

Vroč dan je bil prvo nedeljo meseca kimovca, ko je počila v svet novica, da se hoče oče Lenček z Velike Police še tretjič ženiti. Samo nekaj minut je še bilo do poldné, in iz natlačene cerkve na Veliki Polici se je usula pisana množica od velike maše. Vsakdo se je slobodno oddahnil, prišedši iz cerkve spehan in vroč prav kakor o sv. Jakopu. Moški so si otirali pot s čela z rdečimi in modrimi rutami, previdnejši pa tudi z rokavom, in postali po stari navadi pod košatim orehom tik cerkve. Ženske so tiščale v platneno ruto zavite molitvenike pred usta ter hitele domov še ročneje kakor veliko nedeljo z „žegnom“ na glavi. Bale so se menda, da bi jim ušla novica, katero so slišale danes v cerkvi: Lenčkov oče, že drugič vdovec, najimovitejši in, kakor so doslej mislili, tudi najpametnejši gospodar na Veliki Polici, bil je danes oklican, da vzame Žefo Ogrizkovo iz bližnje vasi v zakon. Saj bi to ne bilo prav nič čudno, ko bi starec ne imel sina, ki je že lani doslužil tri leta pri vojakih. Jedno hčer je omožil pred nekaj leti na Malo Polico, najmlajša — Ivanka bo tudi godna za možitev. To pa ni, kar si bodi. Ženitev v ti dóbi in v takih razmerah je nenavadna dogodba, zato so se ji čudile ženske vse Veliko-Poliške župnije in tudi moški so skomizgali z rameni govoreč: „Lenček misli, da je še vedno mlad; ali človeka, ki koraka blizu šestdesetih, potrè najmanjša sapica.“

Nekateri so natlačili tobaka, mlajši so tu in tam zažigali star ogorek samo zato, ker pod orehom zažigajo tudi drugi. Potem so resnejši možje uganili jedno, dve o letošnji vročini, koliko bo otave in kako kaže trta. Na Veliki Polici je namreč poleg cerkve jedino shajališče, kjer lahko najdeš vsakega župljana, da se pogovoriš z njim, a samo ob nedeljah. Med tednom bi jih moral iskati na domu, kar bi ne bilo vselej brez dolgih

potov, zakaj Veliko-Poliška župnija gledé na razséznost ni najmanjša v naši deželi.

Čudno so moški pogledali Ogrizkovo Žefo, ki je danes stopala nekoliko košato, vendar za naše kraje še dovolj sramežljivo mimo njih. Druge ženske so se sicer čudile, da je danes Žefa sploh prišla k maši v domačo cerkev, saj človek res ne vé, kam bi pogledal, ko sliši svoje ime z lece. Marsikatero oko se uprè nanj, in to je sitno; a Žefa je gledala v svoj molitvenik — molila ni tisti hip — in nikogar ni videla, ko je gospod župnik oklicaval njo in pa Lenčka. Žefi se je mudilo, zakaj daleč ji je še do doma, in brž je stopala mimo moških, brž tudi mimo ženskih, svojih tovarišic. Nobena je ni klicala, nobena vabila v družbo, vse so bile jedne misli, da je namreč Žefi na stara leta možnost prav toliko potreba, kot Lenčkovi hiši gospodinje, dokler je doma brhka Ivanka.

Žefa ni mislila o tem ter hitela domov.

Tisto popoldne in še nekaj dnij potem so si ljudje pripovedovali to imenitnost. Onim, ki presoajo ptuje razmere in napake rajši kakor svoje, nikakor ni bilo prav, da se Lenček ženi tudi v tretjič. Ženske so celo natezale ušesa in stezale jezike zato, ker misli vzeti v zakon prav tisto Žefo, ki je nekoč, ko je bila živa še rajnca Lenčkovka, služila v hiši za deklo. „To je sramota za nas in Lenčkovo hišo! Kaj neki si bo mislila mladina!“ Tako so vzdihovale skrbne sosedice ter pridno obirale Lenčkovega očeta in njegovo nevesto.

Oče Lenček je mož stare korenine, mož, ki pa ne zametuje napredka v najnovejšem času. Ob nedeljah se zbirajo pri njem možje iz sosesčine in povprašujejo, kaj je novega po svetu, saj Lenček bere „novice“, torej mora vedeti. Knjig ima cele skladnice, in po zimi, ko se vračajo odrastli otroci iz šole, ustavi jih kar na potu ter veli: „Ali ne bodete nič brali letos pri

vas? Pridite po bukev! Zvečer imate čas, berite! Ne bo škodilo!“

Sovaščani ga spoštujejo, ker je mož previden in moder. Še vsakomur, kdor se je zatekel k njemu po pomoč, pomagal je z dobrim svetom pa tudi z denarjem, saj so pri Lenčkovih imeli vsega na debelo. Sedanji gospodar je s pridnostjo in varčnostjo pridobil mnogo imetja. Upravljal je zemljišče in dve hiši z vsemi gospodarskimi poslopji, poleg tega je bil poln hlev drobnice in goveje živine. Že od nekdaj je bil pregovor na Veliki Polici: Kdor je pravi kmet, kupuje le soli; o Lenčku so pa še dostavljali, da res ne kupuje le soli, a tudi prodaje toliko svojih pridelkov, da bi lahko zalagal s soljo Veliko in Malo Polico.

Spoštovanje, katero je užival pri svojih sovaščanih, pojasnimo še najbolje s tem, če povemo, da je bil oče Lenček krstni boter nam, tedanjim otročajem malone z vse Velike Police, če že ne štejem drugih vasij; in naše mamice so bile hude, da, celo šiba je grozila, če smo govorili le o Lenčkovem očetu in ne o Lenčkovem botru. Res, ni bilo varno.

Zato je novica o Lenčkovi ženitvi nemilo ganiła vse botre in botrice po Veliki Polici. Neki večer so se zbrali na vaškem studencu, in najmodrejša je stavila važno vprašanje: „Ali bo treba tudi novodošli Lenčkovi gospodinji rekati botra?“ Vsem se je skremžil obraz, zakaj mislile so si čudno primeru: ni še dolgo le-sem, kar je bila v hiši dekla, sedaj bode pa botra. To se ni strinjalo v njih glavah, kakor se marsikaj ne strinja na svetu. A ničesar niso sklenile zborovalke na studencu; ona, ki je zastavila kočljivo vprašanje, končala je imenitni razgovor: „Bodemo že še videli.“ — Nečemo tukaj presojudati, ali je bilo upravičeno tako govorjenje, ali ne, ker je vsakomur več ali manj znano, da imajo ženske o sleherni stvari svoje posebne misli in svoje govorjenje.

Še mnogo večji nemir kakor na Veliki Polici je povzročil oče Lenček v lastni hiši. Odrastli otroci ne gledajo radi novodošle mačeha, nedrastli se je pa bojé. Imé mačeha pretresa vsem srcé. Stari ljudje pripovedujejo, da sta bili samo dve dobri mačehi na svetu, a jedna je o svetem Jakopu zmrznila, druga se je pa o božiču na solncu stopila.

Janeza Lenčka najmlajša hčerka se je imenovala Ivanka. Bilo ji je nekaj nad osemnajst let. Že majhno dekletce so sosedje povsodi imeli radi. Vesela je bila, živahna, zgovorna in včasih tudi nagajiva, a le toliko, da je mogla z izgovorom zapustiti sosedovo hišo ter se vrniti potem domov s celo vrsto tovarišic, katerim je ukazovala kakor gospodinja. Lahkodušno je preživela mladostna leta. Kmalu potem, ko je začela hoditi v šolo, želela je novega molitvenika. Roditelja sta ji

obljubila, da ga dobí, ko ji gladko steče branje. Mislite, da je Ivanka to kaj oplašilo? Dobrih štirinajst dni je stopala za sestro s knjigo v roki, tretjo nedeljo potem je pa že ponosno šla poleg nje z novim molitvenikom v cerkev. Trpljenja in napora ni mnogo poznala, zakaj močna je bila in vstrajna. Poljsko delo ji je bilo kakor igrača. Ko bi ne bila občutila srčne žalosti o izgubi rajne matere, zdel bi se ji bil svet posut s samim cvetjem brez trnja. Ali sedaj, ko je slišala o očetovi ženitvi, začeli so se tudi nji dnevi trpljenja. Povešala je glavo in skrivaj otirala solzé. Oče je dobro poznal njeno žalost, a mislil si je: „Sedaj je res taka, ali ko spozná Žefo, bode vse bolje. No, in sicer sem pa še jaz gospodar pri Lenčkovih.“

Tudi sin Lovro se je nekam odtegal očetu. Le z Ivanka sta imela kdaj tajne pogovore, tolažila drug drugega in v strahu pričakovala prihodnih časov. Lovro se je še najbolje otresele črnih misli z delom na polju. Bil je dober delavec, pa tudi zmeren in pameten; le kadar mu je bilo kaj navskriž, zapodil se je, kakor bi hotel z jednim mahljajem preobrniti celi svet, tedaj je delal kakor „črna živina“. Sosedje niso želeli drugega, kakor da vzame mladi Lenček v roke vajeti gospodarstva. Zastran mejnikov ni siten in vsakomur rad pomaga. S takim mejačkom bi se rad ponašal marsikdo, in tudi Lovro je že slutil, da bi bilo prav tako. A sedaj je potegnil stari Lenček z najnovejšo ženitvijo hkrati črto skozi vse te račune.

V hiši je živel tudi stric Francè, starega Lenčka brat. Mož si je bil v mladosti pohabil nogo pri vozarjenju in sedaj biva pri bratu ter pomaga s čimer more. Stric Francè ni prazna glava. Na paši ima okoli sebe vse polno malih pastirčkov ter jim pripoveduje pravljice, pa tudi modre nauke jim polaga v srce. V vasi je pa Francè takó potrebna oseba, da bi brez njega marsikdo le iz teška mogel kaj učiniti, vsaj vajeni niso ljudje tega. Če je v hiši mrlič, takoj pošljejo po njega, zakaj najbolje on vé, kaj je treba k mrliški postelji; če zbolí sosedu živinče, takoj mora Francè pomagati s svojimi leki; če je koga pičil modras — kaj vedó vsi zdravniki na svetu? Francè pa pride, dobro „zagovori“, prekriža in pomaže, če se mu zdi potrebno, pa mora odleči. Tudi proti vsakršnemu prisadu zná „zagovor“, pa takšen, ki gotovo pomaga, kakor gotovo vsakdo pošlje po njega, če je živina ali človek v stiski. Ni čuda potem, če so pametni možje že ugibali, kaj neki bo potem, ko strica ne bo več.

Francè ima veliko moč tudi do brata.

Videl je Lovrovo potrnost in Ivankino žalost, tudi njemu se je stožilo na stara leta po ljubem miru, in mislil si je: kaj neki nam treba nove

gospodinje v hišo? Ivanka umè dobro svoj posel. Dokler je še doma, naj tudi gospodinji; ko se ji pa ponudi prilika, da se kam omoži, tedaj naj si Lovro sam poišče nove gospodinje. Tako je dejal sam s seboj, in ko bi bil povedal svoje misli na glas, pritrčila bi mu tudi vsa vas in še Mala Polica, kjer je omožena Lenčkova najstarejša hči Marija.

Francè ima pri bratu shranjeno vso doto, nekaj dedščine in vse zaslužke. Seveda, nikoli ni mislil, da se bodeta razdrila. Lenček bi to močno čutil, ker one tirjatve ni malo. To je Francè vedel prav dobro in tudi izkusil uporabiti svoj vpliv.

Deževno dopoldne je bilo tedaj, jeden teden pred poroko.

Oče Lenček je po stari navadi nekaj popraviljal v kolarnici; samouk se je bavil s tremi rokodelstvi, namreč z mizarstvom, sodarstvom in zidarstvom. Ker ni bilo blizu nobenega mizarja, delal je vse za domačo potrebo in pa — za vse mrlične na Veliki Polici mrtvaške krste. Sam je že večkrat pravil, da jih je naredil že toliko, da bi oni, ko bi se vrnili, samo vsak po jedenkrat potegnili z obličem, pa bi bila njegova krsta dovršena. Kar je naredil drugim, ni nikoli naredil za denar. „Bog poplašaj, reci! ti boš pa že odvrnil s čim drugim!“ tako je odslavljal sosede, ki so odnašali sad njegovega prostovoljnega truda.

Ko je prišel k njemu stric Francè, popraviljal je kratko pipico v ustih in prav počasi obračal z drugo roko novo platišče. Hlapci so bili namreč oni dan, vozeč seno, strli kolo in sedaj treba poprave. Lenček sede na bližnji čok, oddahne se in pogleda brata, ki je naslonil palico, ob kateri se je vedno opiral, na zid in začel:

„Ne bom ti dolgo pravil, zakaj sem prišel danes k tebi, saj sva brata. I, kako Janez, ali misliš res vzeti tisto Žefo?“

Lenček molči nekaj časa, kakor da se mu zdé bratove besede malovredne, potem pa reče: „Ti si čuden! Mari misliš, da se meni, staremu možu, spodobi in ljubi z ljudmi zbijati šale?“

„Verjamem, verjamem, Janez, a doslej nisem verjel, da bi utegnili biti to res. Saj imaš že dorastle otroke. Pomisli: Marija je že nekaj let iz hiše, Ivanka gospodinji tako dobro, da smo vsi zadovoljni, in Lovro bo danes ali jutri tudi sam gledal, da si poišče gospodinje, posebno, če se kmalu omoži Ivanka. Torej, kakor vidiš —.“ Ni mogel končati, brat mu je prestregel besedo:

„Seveda; kakor vidim, bodem, kar se tiče moje lastne postrežbe, čim starejši, tem bolj osamljen. Saj ti ni neznan, da je človek, kolikor bolj v letih, toliko bolj nadložen. Prav zato bi rad imel na starost kakšnega človeka, ki bi mi dal kupico vode, kadar je bom potreben.“

„Pa vendar ne boš res vzel v zakon tiste Žefe, ki je ona leta služila pri nas? Vsaj zastran otrok — Janez, kaj si bodo mislili otroci? Pred dvema dnevoma sem stopal po stezi tam-le doli pod našim vrtom. Lovro in Ivanka sta za ograjo obirala jabolka. Nihče me ni opazil. Tedaj sem slišal ta-le pogovor:

„Ivanka, ali se kaj bojiš nove matere?“

„Ne, marveč sram me je, da je tako.“

„Ali ji boš mogla rekati mati, dasi smo ji rekali že kdaj dekla?“

„Prav težko.“

„Jaz pa ne težko, ne lahko, ker jaz ji ne porečem mati nikdar.“

„Kaj pa pravi oče?“

„Jaz še nisem črhnil besedice o tem ž njim, on z menoj pa tudi ne. Saj ga poznaš: vse zvemo le od drugodi.“

„Lovro, naši hiši se bližajo hudi časi, to slutim.“

„Srečna si, da jih le slutiš, jaz pa vem, da jih ne bom gledal, rajši pojdem strani. Bivši naši dekli se ne bom pokoraval, ona mi ne bo kruha dajala.“

„Lovro, kaj bo pa z menoj, o tem še misliti ne morem. Nikjer še nisem bila po svetu, kaj bo torej z menoj, če me ostaviš samo doma?“

„Ljuba moja, ti si ženska, in to je dobro. Ve se zajočete in dobro je; a z nami, moškimi, je drugače. Prav odkrito ti povem, da dostikrat sam ne vem, kaj počenjam, tako sem že obupal.“

„Toliko sem slišal“, končal je stric Francè, „in prav na tihem sem se splazil mimo, da bi me ne opazila. Nisem jima hotel pokazati svojega mišljenja.“

„Kar je zastran tega, prepozen je sedaj vsakoršen svét. Izbiral sem po svoji volji in imel bom tudi po svoji volji. Zato nisem nikomur odgovoren.“

„Morda pa vendar“, dé naglo stric in pogleda brata naravnost v oči. „Povem ti, da meni ne bo dekla žlic štela in ne kruha rezala.“

„I, kdo te bo pa silil? Tudi otrokom bom rekel, da se ne bo nova gospodinja nikomur vsiljevala, naj se torej nikar ne čudijo; celemu svetu usta mašiti zaradi tega, vedi, zdi se mi preneumno. ‚Kdor hoče vsem ljudem zavezati jezike, na vsem svetu ne dobi vezi tako velike‘. Tako sem bral te dni, in resnično je. Toliko pa tudi rečem, da mi ne bodo, in ne maram, da bi mi otroci zapovedovali, dokler jaz vem, kaj delam, in tudi če potegne z vami vsa vas in ves svet. Lenček še ni pojedel dane besede.“

„Kakor vidim, ne daš se prav nič pregovoriti!“

„Vse zaman!“

„Glej, potem je tudi meni nemogoče dalje bivati pod rodno streho. Rajši pojdem na Malo Polico k Mariji.“

„Kamor hočeš, če ti ne ugaja pri nas“, zavrne ga moško Lenček.

„Dobro! Pripravi ono, kar je moje, pa pojdem iz hiše.“ Tega se je mož vendar nekoliko ustrašil, a svoje bojzljivosti ni hotel pokazati in rekel:

„Če že ni drugače, in je vam moja ženitev tako nevšečna.“

Tako se je končal pogovor, od katerega je pričakoval Francè tolikega uspeha. Žalosten in molčé je zapustil kolarnico.

Po vasi so že ugibali to in ono, v Lenčkovi hiši pa je bila stvar vsem dognana. Lovro ni rekel ničesar, Ivanka je hodila semtertje s solznimi očmi, stric Francè se je izogibal dela pa tudi brata. Oni dan pred poroko je zvedel, da Marija ne pride k svatbi, in kar molčé se je odpravil na Malo Polico. Sploh so se vèdli o svatbi tudi domačini prav mrzlo. Že naprej so govorili, da to ne more biti nikako popolno veselje, marveč svatba, podobna mrtvaški sedmini. Še

najbolje se je godilo Lenčkovemu sosedu Podgorcu. On je uporabil ugodno priliko in zopet rabil svojo zgovornost na pravem mestu, kakor je rad pravil sam. Bolj ko so se drugi držali kisló in mežavo, toliko živahneje je on „podiral“ svoje šale in toliko slastneje je užival božje darí, katerih res, to moramo reči, ni nedostajalo na svatbi, ako je nedostajalo tudi vsega drugega, kar rodi pravo veselje.

Podgorec je nalašč nekolikokrat podrezal soseda Možino, ki je sedel na drugem koncu mize,

„DOM in SVET“ 1895, št. 6.

češ: „Miha, ali res že spiš? Kaj se držiš tako žalostno, kakor da so te kokoši pozobale? Na svatbi smo, in če se človek na svatbi ne veseli, ali se bo mari na pogrebu?“ Prvič mu je Miha odgovoril nekaj takega, kakor da je tudi on vesel, a vsi ne morejo govoriti, če jih je več okolu mize; ali drugič mu je povedal naravnost in brez vseh navadnih okoliščin, da se mu dremlje, in pa to, da je vsake reči jedenkrat konec. Podgorec ni bil zadovoljen ž njegovim odgovorom

in šalil se je ž njegovo neokretnostjo; drugi gostje so pa vendar čutili, da bo treba menda odriniti, ker res govori Podgorec že doberšen čas namestu vseh drugih.

Drugi dan po Lenčkovi svatbi se je začela na Veliki Polici trgateg.

Solnce je veličastno priplavalo izza višnjevih gorá na vshodu. Rosne kapljice so se bliščale v tisočeri barvah po travi in jesenskih cveticah. Iz vinogradov pod Veliko Polico je odmevalo veselo vriskanje in petje zgodnjih trgačev. Kdo bi se tudi ne veselil, saj kaže letina obilo božje kapljice. Marsikatero suho grlo bo zmočila in pokrep-

čala prihodnjo zimo, marsikatero zaprto srce bo omehčala, da bo oznanilo svoje jade, marsikateri jezik se bo omajal po blaženem božjem daru. Da, trta je res dar nebeški in trgatev najveselejša dóba v poljedelčevem delovanju.

Vendar ne stopata Lenčkov Lovro in Ivanka vesela v vinograd za drugimi delavci. Molčé sta pogledovala drug drugega, kdo bo izpregovoril prvi.

„Kako si se zabavala sinoči poleg nove mačehe, Ivanka?“ vpraša on.

Sv. Jožef, rednik Jezusov. (Slikal Leop. Leyer.)

„No, kaj? Ni bilo tako slabo“, zavrne ga sestra in pogleda v stran.

„Pa vendar kako?“

„Ne kaže, da bo napačna ženska.“

„Ali se ti ni nikoli zaletel jezik, da bi ji dejala: Ti Žefa?“

„Tega ne, a dostikrat mi je bilo že na jeziku.“

„Glej, jaz sem pa stvar že tako ukrenil, da ne ostanem več doma. Oče bode gospodaril sam, saj vidiš, da je nas vse popolnoma pregledal, naj si pa tudi pomaga sam. Vest mi tudi pravi, da se s tem umaknem še večjemu grehu, ker vedi, da poslej ne bo več miru v naši hiši. Zakaj bi se človek ne izognil taki grešni priložnosti!“

„Lovro, lepo te prosim, nikari tega!“

„Kaj pa naj storim, ljuba sestra!“

„Potrpi, saj ne bo vedno tako, potrpi Lovro!“

„Ne morem, dasi bi rad ostal radi tebe. Kaj mi bodo rekli ljudje!“

„Lovro, ostani!“ prosi ga Ivanka.

„Ne boj se, sestra moja! Pri vojakih sem bil korporal, mislim, da se tudi drugodi prerijem skozi svet. Materino doto vzamem, to sem že sklenil, in pojdem strani. Ko se ustanovim za trdno na kakšnem kraju, ne zabim te, ljuba Ivanka, pisal bom pó-te.“

„Lovro, jaz nisem bila še nikjer po svetu, Lovro — —.“ Še bi bila govorila, a zaradi nekega šuma, ki je prihajal izza bližnjega grmovja, ustavila sta pogovor in gledala, kdo se prikaže navzgor po stezi. Za nekaj trenutkov se pridrsa po stezi oče Možina s polnim brentačem na rami. Ugledavši Lovra in Ivanko, reče: „Težko je, težko, posebno če moraš s težo grozdja prenašati še grehe sinočne gostije. Jaz nisem več za take pojedine. Oh, glava me boli. Zakaj nisem bil rajši doma okolu živine.“ Možina je godrnjal še dolgo potem, ko je že prišel mimo njiju, a naša znanca ga nista več slišala, ker sta stopala nizdol v vinograd. (Dalje.)

Na tuji zemlji.

XIII.

Dolga se vrsta vozov po ulici vije široki,
Ljudstva jo spremlja nebroj, sije mračno jim pogled.
Žalen mrtvaški sprevod — postanem, srcé se mi zdrzne:
Takega nisem še jaz videl pogreba nikdár!
Perja rudečega šop na krsti naj križ nadomešča,
Križ, ki poslednji je nanj duše nam up prikovan.
Po svečeniku zaman okó se ozira boječé,
Ki bi molitve pojóč mrtveca spremljal v pokóp.
Zadaj za krsto vihrá zastava in zopet zastava,
Čudni so znaki na njih, kdo jim razúmi pomèn?
Eden je jasen, očít — od gróze mi krčí se duša:
Satanov studni obráz spremlja pokojnika v grob — —
Godba pred krsto igrá davorije, koračnice hrúmne —
Kam te je, ljudstvo, napuh, kam te privéla je strast!
Roma krščanska, gorjé, na tvojih zdaj tleh posvečénih
Novo paganstvo bujnó žéne strupene kalí!
Ljudstvo, in ti se režiš? Nesramna ti pesem iz grla
Vrè, ko do tihih gomíl spremljaš sodruga teló?
Oj, da se krsta odprè, da dvigne iz nje se nesrečnik,
Bled in mrliško-grozán — pač bi umolknilo tí!
Pač bi strah in trepèt, obup se tí duše polotil,
Da le besedo bi on eno izrekel samó! . . .
Toda — pravljíca, velíš, pravljíca je svet tam za grôbom,
Vse je končano, ko v prah bedno se truplo razspè —
Ljudstvo nesrečno, nikar! — zaplakaj, v solzáh se potôpi:
Strašna slepota mračí tvojega uma pogled!

Dve svatbi.

(Povest. — Spisal *Dobrávec*.)

(Dalje.)

II.

Najbližji Lenčkov сосед je Možina. Med obema hišama je res precejšna razlika v imetju, pa tudi v napredku, a to otrok vendar ni nič oviralo, da ne bi bili že od mladih nog prijatelji. Možina obdeluje zadovoljno svoje „brežine“, kakor namreč rad nazivlje zemljišče, katero ga preživlja. Lenček, ker ima mnogo več, mora si ubijati glavo s ptujimi ljudmi, da ohrani svoje bogastvo. Sploh je Miha Možina tiste vrste ljudij, katerih ne bi navdušil za napredek ali pa za to, da bi ukrenil kako stvar le za pičico drugače kakor njegov oče, če bi stopil na zemljo tudi sam sv. Peter. Lenček je res nekoliko starejši, zato ga je često učil: „Glej, tako in tako delam jaz; hitreje je in bolje. Poskusi tudi ti, ne boš se kesal.“ Ali Možinov Miha je zmajal z glavo, neverjetno mignil z rameni ter pogledal v stran, in Lenček je takoj vedel, da so bile zaman njegove besede. Veliko rajši je slušal Lenčka Možinov najstarejši sin Valentin.

Ali to je že zopet v korenini človeške narave same: kar zanemarja oče, to popravlja sin, in kar se tiče nasledstva, pravi zadosti jasno pregovor: skopuh dobi zapravljevca, zapravljevec skopuha za prihodnega gospodarja. Valentin sicer ni imel nobene imenovanih napák, a z Lenčkovim očetom sta si bila vendar prav dobra prijatelja.

Tudi oče Možina ni imel posebnih napák; molil je rad, delal je rad, davke je plačeval redno, v druge sitnosti se ni mešal, pa tudi ni pustil, da bi ga mešali drugi. Mnogobrojno družino je preživljal po okolnostih. Ko so mu dorastli otroci in se mu je najstarejši sin vrnil domov od vojakov, oddahnil se je Možina, rekoč: „No, hvala Bogu, sedaj me bo vendar kateri nadomeščal pri delu. Doslej sem moral sam delati za tri, služiti pa za vse; poslej bo lože.“

Možinov Valentin je žal dečko. Pri vojakihi so mu prišli na vsako stran tri zvezde. Govorili so, da bi bil prišel še dalje, a ni navada, ker ni še nikoli prišel kdo z več ko tremi, za pravo, s šestimi zvezdami od vojakov. Tega ne pomnijo stari ljudje ne na Veliki, še manj pa na Mali Polici. Torej je tudi tukaj taka.

Z Lenčkovim Lovrom sta vrla prijatelja. Kri in življenje bi dala drug za drugega. Skupaj sta dan za dnem, kakor v mladosti, tako pri vojakihi in prav tako sedaj doma. Če ni imel Valentin dela v domači hiši, stopil je k sosedu,

poiskal Lovra, in takoj sta našla delo, pa tudi veselo petje se je razlegalo od tam, kjer sta se mudila. Nekatere ženice, ki znajo prav tako kakor druge ženice po daljnem božjem svetu vtikati svoje nosove povsod tje, kjer ni treba, napravile so v svoji nagli, a sila bujni domišljiji podobo, kako lep zakonski par bi bila Lenčkova Ivanka in Možinov Valentin. Seveda se niso menile v svoji silni zgovernosti za to, ali bi Lenček kdaj privolil v tako zvezo. Saj bi bilo tudi Ivanki težavno, ko bi došla iz imovite hiše v Možinovo, in pa še s tako lepo doto. Toda skrbne mamice se niso menile za to. Njim se je stvar zdela lepa že v mislih, a kdo se spomni, ko misli nedosegljive stvari, da so res nedosegljive? O domišljija, samo človeški razum ti more dati uzdo!

Dva dni pred sv. Martinom je bilo, ko so pri Možinovi zvečer „martinovali“ na ognjišču. Navadno se ta slovesnost vrši po vinskih krajih povsod tisti večer pred sv. Martinom, tudi so jo v prejšnjih boljših časih praznovali slovesneje, zakaj „krst vina“ je bil v vinskih krajih velik „krst“, a v naših piškavih časih, ko pojemajo vse lepe in dobre navade, uvajajo se pa večinoma puste in nevesele, zmanjšali so tudi to prelepo slovesnost tako, da raste in hira kakor vinska letina. Lovro in Valentin sta bila stvar vendar tako uredila, da bodo „martinovali“ najprej pri Možini, naslednji večer pa pri Lenčku. Bolje dvakrat kakor nobenkrat, ker so praznik že tako potisnili v nič. To je bilo njuno mnenje. Ni se jim slabo godilo pri „krščevanju vina“. Izvrstna kapljica, kakoršne že dolgo ni rodila naša dolina, razvezala je vsem jezike. Celó oče Možina se je smejal ter jel dražiti sina in Lovra, da bo treba menda skleniti kakoršno koli sorodstvo med obema družinama, — če ne bo drugače.

„Ti, Lovro, pridi k nam za zeta, naš pojde k vam — če ne bo drugače, ha, ha!“

„Jaz pridem, če me marate, oče“, ponuja se Lovro.

„Kaj bi te ne maral, saj boš imel več kakor moj. Dobro bomo zamenjali — če ne bo drugače.“

„Ali bi ti vzel našo Ivanko?“ vprašal je Lovro Valentina ter pomenljivo pomižal z očesom.

„Zakaj ne, samo če bi me hotela.“

„Bova vprašala; če ne, pomorem ti jaz. Tako mora biti, saj smo mi fantje za to!“ šalil se je Lovro in tlesknil z rokama.

„Dobro smo se zmenili — če ne bo drugače“, sklenil je oče Možina razpravo in zopet segel po kupico ter jo napolnjeno poslal med vasovalce.

Drugi večer je bilo še živahneje — seveda, kaj ne bi? — pri Lenčku. Lovro je nalašč vpričo vseh povedal sinočno šalo. Najglasneje se je smejal stric Francè, ki je bil sicer za nekaj dnij ostavil rodno hišo, a se je prav tako kmalu in tiho povrnil, kakor je bil odšel. Oče Lenček se je le nekoliko nasmehnil, potegnil roko po čelu ter zaklical: „Žena, daj jim še vina, saj slišiš, da naju je mladina že do cela postavila v kot. Bova pa počivala, ha, ha!“

„Jaz pa vem, da bi se branila naša Ivanka k Možini, zato, ker ne mara Valentina; prevelik se ji zdi“, modroval je stric Francè na pol v šali, na pol resno. Tedaj je Ivanka skrivaj pogledala Valentina, in sama sebi je morala prirediti, da ni res tako grozno velik, kakor misli stric Francè.

„Dokler se to ne zgodi — seveda, če bode še dolgo tako govorili —, skrajšam se prav gotovo za toliko, da bom dovolj majhen. Morda se še vi premislite, stric Francè, če se midva z Ivanko zares ujeviva.“

Potem je začel praviti Lenček zgodbe o martinovanju iz svojih mladih let.

„Bilo nas je kakih šest ali sedem junakov — tako je začel — nismo se ustrašili niti desetih slabih, in šli smo martinovat na Malo Polico. Pri mojem svaku sem vedel da se nam odpre klet, a poskusili smo prej tudi drugodi. Ura se je nagibala že čez polnoč, ko smo se vračali domov. Svak je šel z nami nekoliko iz vasi. Tam pri znamenju, kjer je tisto vrbje ob vodi, šinila je mimo njega bela ženska. Vsi smo se ozrli, kako ročno se je pomikala preko vode in od tam po travnikih v gozd, dva mala otročiča sta pa na njeni desni in levi pogrinjala bele prtiče s črnimi križci po tleh. Prav dobro smo videli vso prikazen; res, da nismo bili prav tešči, a pijan le ni bil nihče. Spogledali smo se prestrašeni, in nobeden si ni upal ziniti besede; tam po vrbovju in po grmovju pa je šumelo, kakor bi potresal sipo. „Spomin, spomin“, šepetali so nekateri. „Nekdo izmed nas bo kmalu umrl.“ Ne vem, ali se je svak res prestrašil ali kaj, a to vem dobro, da se je takoj vrnil domov, in mi smo se smejali njegovi boječnosti. Samo toliko še povem, da je prav on umrl še tisto zimo. Nekaj se je bil prehladil z drvi, in spravilo ga je.“

Vsi so se oddahnili, ko je nehal, in ženske so takoj vklele na ušesa, če tudi nocoj kdo ne seje peska po vrbovju. Ivanka je tudi pozneje večkrat pogledala s postelje skozi okno na vrt, da bi videla, če tudi nocoj bela žena ne po-

grinja prtičev s črnimi križci po tleh, a spoznala ni ničesar. Nekoliko jo je bilo strah, zatisnila je oči in zaspala.

Razmere v Lenčkovi hiši se niso mnogo izpremenile z novo gospodinjo. Le počasi se jej Žefa oprijemala hišnih opravil, puščala je rajša Ivanki, in če jo je ta-le prosila in opominjala, da se ne spodobi, da bi domača hči rezala kruh, mati bi jo pa gledala in liki drugim čakala, da ji ponudi — kos, le tedaj se je Žefa lotila tudi takih del, ki so očitno kazala, da si lasti gospodinjstvo. Še celó stricu Francetu je bilo to všeč. Najtrdovratneje se je držal Lovro. Vselej, ko je bilo treba z mačeho izpregovoriti prijazno besedo, obrnil se je v stran ali pa kako drugače očitno pokazal, kako zeló jo prezira. Oče je gledal to nasprotje s krvavečim srcem, spominjal se je bratovih besed pred poroko in le malo je upal, da bo čas, ki je vendar najboljši zdravnik, ozdravil tudi to rano v njegovi družini. Iskreno je prosil Boga, da bi se to zgodilo kmalu, ker je dobro poznal sinovo nrav. Bal se je, da bi mu res ne napravil kakšne sramote, zato mu je skrivaj marsikje kako reč pregledal, pokazal pa tega ni nikdar, tudi rekel mu ni ničesar, za to je bil Lenček preponosen.

In zadnji čas je res začelo kazati, da se polagoma izleči tudi ta bolešt. Lenček je to čim dalje bolj upal. Svoji ženi je rekel: „Saj človek pozabi celó smrtno nevarnost, v kateri je že bil, in zopet se vrača vanjo. Lovec hodi vedno rajši med pečine, mornar na morje, in celó vojak se privadi boja. Zakaj bi bila pri nas izjema? Upam, da se vse poleže.“ — Stric Francè ni mnogo govoril z novo gospodinjo, zadiral se pa tudi ni. Včasih je sicer vpričo drugih pravil kakšne stvari, ki so bile njega dnij drugače kakor sedaj, obračal je besedo tako, da bi bil revno Žefo zadel prav v srce, a če je bila ona zraven, ni rekel nič trohice. Kdo bi se čudil, da je bil stric Francè takšen? Naj bodo ljudje najnižjega ali najvišjega stanú, povsodi vidimo isto strast, namreč oholost; celó berači nečejo biti vsi jednaki. Pri Lenčku je stara, spoštovana hiša, to vedó berači iz cele dežele; pri Lenčku so že od veka umni gospodarji in sploh pametni ljudje, to se lahko izkaže pri pravici, ker nobeden Lenček, tega ne pomni svet, ni bil še kaznovan za kakoršen koli pregrešek; Lenčkovi so v sorodu z vsemi najboljšimi družinami na Notranjskem. To so tri zvezde, s katerimi se ne more ponašati vsaka notranjska glava, te zvezde so se menda bliščale tudi tedaj, ko je stric Francè premišljal, kako je prišla Žefa v njih častito družino. Ali ženska, kateri je usoda že ob rojstvu zapisala, da mora služiti blizu petdesetega leta ter brusiti ptuje prage različnih gospodarjev ter z žulji svojih rok pridobivati si

vsakdanji kruh, taka ženska pač ne more vsega videti in vedeti, kar treba pri tako obširnem gospodinjstvu, kakor je Lenčkovo. Saj pravi pregovor: Kdor služi, leži v luži, in če je kdo služil vse svoje življenje, slednjič vendar še ni sposoben za vladarja. Taka je bila tudi nova Lenčkova mati: vestna, poštena in pridna ženska; imela je poleg tega tudi dobro srcé. Seveda po tem običajno ne povprašujejo gospodarji, ki potrebujejo močnih poslov. A Lenčku to ni bilo neznano, zato je izbral prav njo, da mu bo podpora na stare dni.

Še najprej sta se sprijaznila z Ivanko. Blaga deklica se je oprijela izkušene ženske z neko spoštljivostjo, kakoršno smo dolžni poštnim ljudem, ki se preživljajo ob trudu svojih rók. Ker Žefa ni kazala one osornosti, kakor si jo je domišljevala Ivanka o bodoči mačehi, začelo se je med njima najlepše sporazumevanje. Celó stric Francè se je čudil, da more Lenčkova hči biti tako prijazna s ptujo vsiljenko, ki ni ne po rodu, ne po imetju primerna taki hiši. Slednjič je tudi on nehal s starim nasprotovanjem. Žefa se je privadila hiši, dobro je znala kuhati, in vesel je bil, če je tudi njemu ocvrla okusno malico. Vsaka reč je le nekaj časa; za dežjem pride solnce, in za kuhanjem strica Franceta je prišel slasten oblizek. Tudi nekaj! Svojih mislij stric vendar ni premenil.

Oče Janez je gledal Lovra dan za dnevom nestrpneje. Rad bi bil videl, da bi že nehala v družini ono sitno nevrete, ki se je začelo z njegovo poroko. Želel je, da se stvar konča na jedno ali drugo stran. Nekateri so mislili, da se začne med njima kmalu huda nevihta. — Sin se ni mnogo menil za očeta, ne za mačeho. Živel je kakor brez misli in brez uma, živel je od danes do jutri. Med vsem ga je še najhuje jezilo to, da Bog vé, koliko let ne bo samostojen gospodar na Lenčkovem posestvu. Ko je oče zapazil, da se je Ivanka udala novim razmeram, zjasnilo se mu je lice in tudi sina je želel zadovoljiti, saj mu ni bilo neznano, kaj najhuje tare Lovra. Nekoč ga pokliče k sebi v kolarnico ter ga vpraša prav prijazno, kako se mu zdi sedaj v hiši, ko je nova gospodinja. Lovro je zrl v tla in molčal. To staremu ni bilo všeč.

„Morda se bojiš, da zastran tega še dolgo ne boš gospodar?“ reče mu na pol zbadljivo, na pol prijazno.

„Kaj se bom bal tega, saj ste vi še trdni. Delati znam, zdrav sem, lahko si služim kruha brez gospodarstva.“ Oče ga je pogledal po strani, rekel pa mu ni nič na to, marveč nadaljeval je prejšnje besede:

„Potrpi vsaj še do pusta, potem se preselim z ženo“ — ni hotel reči: z materjo — „v onole hišo. Dotlej, mislim, da bo popravljena, tebi

zapišem pa to-le posestvo. Saj boš zadovoljen, kaj?“ Lovro pogleda nestrpno očeta in vpraša prav zateglo:

„Samo to?“

„Da“, reče stari odločno, „za sedaj samo to; če boš pa dober z nama, utegnem ti še pred smrtjo pripisati ono posestvo, sicer bode tvoje šele po moji smrti, če se še kaj ne premislim.“

„In če se premislite, zapustite je lahko kaki sorodnici, kaj ne, oče?“ reče Lovro porogljivo.

„No, tega pač ne mislim, marveč bi utegnil stvar zasukati tako, da bi moral ti tudi po moji smrti še več let čakati, predno bi bil gospodar vsega imetja. Vidiš, da je ta stvar vsa na tebi. Tvoja glava, tvoj svet. Plašiti se ne dam prav nič in preužitek si bom izgovoril sam. Če boš dober in previden, tedaj bo to samo tvoja korist.“ Sin ni več slišal zadnjih besed. Zapustil je očeta ter šel po opravilih, nezadovoljen sam s seboj, nezadovoljen z očetom in nezadovoljen s celim svetom.

Zapadel je prvi sneg. Sv. Andrej je prišel s križem v deželo, ž njim pa tudi mraz in zimske neugodnosti. Nekateri mladeniči z Velike in Male Poljane so šli delat na Hrvaško. Tudi Možinov Valentin je hotel ž njimi po nekaj desetakov, pa Lovro ga je pregovoril, češ: „Ostani doma. Delal boš, ko bo ugodno vreme, pri nas. Če bo manjši zaslužek, imel boš tudi manj sitnostij in težav. Tine, ostani! Ti jedini si mi še poštena družba na svetu. Ako me ostaviš, popustim tudi jaz domačo deželo in pojdem za kruhom, kamor mi bo kazalo. Saj ti je dobro znano, da meni doma postiljajo s trnjem.“

Možinov je ostal, ker je dobro vedel, da je o mehki, suhi zimi pri Lenčkovih zdržema delo po vinogradih; če je pa zima ostra in snežena, tedaj je smola tudi na Hrvaškem. Bil je rad poleg svojega prijatelja, le ž njim se je najlože sporazumeval, le ž njim mu je bila najlepša zabava. Skrivaj sta se zmenila tudi nekaj zastran Ivanke, in Valentinu se je kar srce smejalo, ko je pomislil, da bo vendar kdaj imoviti Lenčkov Lovro njegov svak. Zato ga je misel na Ivanko nekoliko zadrževala doma.

Približala se je prva adventna nedelja, začele so se zornice. Ostro je škripal sneg pod nogami ljudem, ki so stopali sleharno jutro z gorečimi baklami po potih in stezah proti župnijski cerkvi k zornicam. Lepo je videti v nočni tmimi takšno bližanje mnogobrojnih lučij proti razsvetljenemu božjemu hramu, za svetlobo pa se pomikajo ljudje v tropah, sami sveži, v žarnem odsevu bakel zagoreli obrazi.

Novo Lenčkovo gospodinjstvo dojde nekega jutra sosed Podgorec. Mož je bil zgovoren kakor vselej. Znal je sukati jezik tako, da ni bil v zadregi, poleg tega je tudi umel z lepimi be-

sedami zakrivati svoje misli. Dasi od Lenčkove in Podgorčeve hiše ni daleč do cerkve, zvedel je na kratkem potu vse, kar je želel. Podgorec ima odrastlega sina Luko. Ker njega še nikakor ni volja dati gospodarstva iz rok, tudi ima še nedorastle otroke, najstarejšega sina bi pa tudi ne videl rad sivega poleg sebe, spoznal je nesrečni položaj v Lenčkovi rodovini in ga želel uporabiti sebi in sinu v prid.

„Dobro jutro, botra! Kako je kaj?“

„Bog daj, oče Podgorec! — Mrzlo je danes, a kaj hočemo, saj se je približal tisti čas.“

„Hvala Bogu za vse dobro, kar smo prejeli v prošlem letu. Saj je bilo dovolj lepih dni.“

„Da, res, hvala Bogu, dosti je bilo lepih dni že potem, kar sem prišla jaz v vašo sosesčino.“

„Veste, botra, kateri se je meni zdel najlepši:“

„Ne uganem vaših mislij.“

„Dan vaše poroke je bil meni najlepši dan v tem letu.“

„Hm, mogoče, saj smo se res dobro imeli.“

„Mislim, da smo dobro stvar tedaj res tudi dobro začeli, in upam, da se tudi dobro nadaljuje, kaj deste, botra? Pri vas je vsega na debelo.“

„Tako, tako; bo že, bo.“

„Slišal sem, da so se vam udali tudi otroci.“

„Udali, udali; posebno Ivanka imam rada. Dobra in pametna deklica je; pa kaj bi govorila o tem: jaz sem poznala otroke že prej. Tudi ne zahtevam zase nič drugega kot to, da smo prijatelji, in to, mislim, ni preveč.“

„Prav, prav, botra, to je pametno; vsak umen človek vas mora pohvaliti. Ivanka je res brdko dekle; škoda, ko bi prišla kam na slabo, vsa drugačna je kakor —“

„Kakor Lovro, hoteli ste menda reči. Res, ona je popolnoma druga, kakor so mi jo prej ljudje opisovali. Lovro je bolj po očetu. Trd je in trmoglav, a nadejam se, da svoje čase tudi on spozna, kaj je pravo, in da slednjič zavlada med nami pravi mir, za katerega prosim Boga sleharni dan.“

„Kaj?“ začudi se sosed, dasi je dobro vedel, „ali vas Lovro prav nič ne spoštuje?“

„No, tega ne trdim; samo ljudje so imeli preveč opravka z nami vsemi pred poroko.“

„Botra, bodete videli, da vam Lovro ne bode nikoli pokoren“, končal je Podgorec svoje besedovanje, ko sta dospela pred cerkvena vrata.

„Jaz pa mislim, da“, rekla je ona in stopila pred njim v cerkev. Podgorčeva beseda — „nikoli“ — ji je ostala še dolgo v spominu.

Lenčkova najstarejša hči Marija, omožena v stari, dobri hiši na Mali Polici, bila je gledé na najnovejšo dogodbo takih mislij kakor stric Francè, ki se je prav rad bavil pri nji. Na očetovi svatbi je ni bilo, tudi pozneje ni prišla več

v rodno hišo, in obljubila je, da mine tudi več letnih kvatrov, predno obiše očeta. Tu so kovali nevarne načrte, pa jih zopet zametali, da bi Lenčkovo hišo, ki je, kakor se je zdelo Francetu, Mariji in Lovru, izgubila dobro ime, spravili v staro poštenje. Sreča jim ni bila prijazna. Nobenega pravega načrta niso mogli najti.

Neki večer sta skupno napajala živino Podgorec in Lovro na studencu sredi vasi. Zamõtala sta se v dolg razgovor, in živina je bila že daleč od vode, ko sta se ločila. Lovro je naglo mahal z rokama okolu sebe, kakor da se brani medveda, oče Podgorec mu je pa z glavo in rokama hitel nekaj dokazovati, kakor da sklepata imenitno kupčijo. Prej, nego sta se razšla, mahnila sta še hkrati z rokama, pokimala z glavama in se ločila, ta s smehljajočim obrazom, oni z resnim in otožnim pogledom, a žarečih lic in jezen, da bi bil kar zgrabil samega vruga, ko bi mu stopil na pot.

Prihodno nedeljo se je zjužilo prejšnje ostro vreme. Dolgočasen, meglen dan je bil. Ljudje so posedali po ognjiščih, zrl v ogenj ter se menili o prejšnjih časih in ugibali, kakšno vreme bo o božičnih praznikih. Možinov Valentin je prišel k Lenčkovim vasovat takoj po kosilu. Sedel je poleg Lovra, in kakor mladina nikoli ni mirna, za trenutek veselja pozabi tudi vse skrbi in nadloge, začela sta zbijati šale in vojaške dovtype, da so se jima vsi smejali. Slednjič se Lovro celó spozabi ter misleč, da je v vojaški gostilni, zakliče: „Mati, še jeden polič, pa še ne gremo!“ Valentin se pa še oglasi: „In dve klobasici, Ivanka, danes smo prišli z marša.“ Domači so gledali vesela mladeniča, oče Lenček se je pa obrnil v stran, obrisal solzo ter pošepnil Žefi, naj gre v hram.

Kmalu je stala majolika na mizi, in tudi klobasice je morala prinesiti Ivanka; stric Francè se je pa šalil.

„No, sedaj jih bodeta pa še lože podirala, ko se vama je celó domača kuhinja premenila v vojaško ‚kantino‘“. Prisedel je tudi oče Lenček in trčil z obema. Težak kamen se mu je odvalil s srca: Lovro je Žefo prvič imenoval mater. Slednjič se je pridružil stric Francè, za prvo majoliko je prišla druga in tretja. Vino jim je dalo besedo, zakaj bilo je najboljše letošnjega pridelka. Veselili so se in zabavali zložno, zaupno, da, prav tako, kakor si je že davno želel stari Lenček. Čakal je nestrpnost, kdaj pokliče Lovro pit tudi mater. To bo vrhunec veselja. Tedaj mora vsakdo v hiši čutiti, da je Lenček še možak, ki nekaj ukaže, in pa tudi to, da ima otroke, ki so mu udani in pokorni. Ta misel ga je tako privzdignila, da je vstal, vzel majoliko ter napolnil starine, kakoršno pijó o najslovesnejših trenutkih.

S smehljajočim obrazom natoči kupice ter pokliče sam Žefo pit, misleč: sedaj mora počiti. Dvignili so čaše, trčili v „dobro zdravje“, ali Lovro ni trčil z materjo, tudi pogledal je ni.

Takoj je potegnila druga sapa.

Oče Lenček je pustil družbo in vino ter se umaknil v najskrajnejši kot za ognjiščem. Zapalil je pipo in prav jezno pogledoval na mizo. Nikakoršne besede ni bilo več iz njega. Jezno vstane ter gre pogledat po pohištvu. Malo so se zmenili zanj oni trije, ki so še ostali za mizo. Pridno so gledali v kupice in jih ročno praznili, dokler niso izpraznili majolike. No, in ondaj — kdo bi se čudil? — polna glava mislij, polno srce želja in upov, polna usta besedij, kdo bi si ne želel še jedenkrat, vsaj še jedenkrat polne majolike? Lovro, ki je bil navajen, da mu hram ni bil nikoli zaprt, vstane in stopi molče po ključ, saj jih je visela poleg kuhinjske omare polna butara. Toda glej, kleka! — ključa ni nikjer. Lovro je pogledal jasno kakor zadet jelen ter zavpil:

„Kje je ključ, da grem po vina?“

„Jaz ne vem“, reče mu Žefa boječe in prav pohlevno.

„Vi morate vedeti. Ali ni bil tukaj?“

„Lovro, ne jezi se“, tolaži ga ona; „gotovo ga je vzel oče.“

„Ni ga vzel oče, vi ste ga spravili, to vem predobro; pa čujte Žefa! — pri Lenčkovi hiši

ukažem jaz še toliko, da mi ne bodete vi žlic šteli in ne ključev skrivali. Vi mene morate poznati, kdo sem, jaz pa tudi vas poznam; dekla ne bo . . .“ Sedaj so stopili domači okrog njega, tudi Valentin ga je tolažil, Ivanka je jokala poleg matere, Lovro pa je divjal, klel, rotil se in razgrajal, da je bilo po kuhinji tako, kakor po najhujšem potresu. Groza je prešla vsakega pametnega človeka, ki je videl, kaj napravi jeza.

Ko je došel oče Lenček iz cerkve od litanij, ni našel več sina doma, marveč žalost, razdejanje in jok. Tudi vsakdo drugi bi se bil razjokal, videč toliko potrnost, zapuščenost in nehvaležnost, a Lenček se ni uklonil. Povedali so mu, da ga misli Lovro zapustiti ter iti po svetu, da mu bo moral rad ali nerad izplačati del materine dote; povedali so mu, da pojde z njim najbrže tudi Možinov Valentin. Njegova hiša izgubi poleg vsega drugega tudi dva najboljša delavca. Lenček je dobro poznal sina, in le iskric nade ni bilo v njegovem srcu, da se res tako ne zgodi, kakor je napovedal Lovro v svoji neopravičeni jezi; le iskric nade ni bilo, da se sploh še kdaj vrne v rodno hišo, a Lenček se ni udal: „Kakor si bo postlal, tako bo ležal, jaz ga ne podim iz doma“, rekel je ženi in Ivanki. „Če je meni Bog vzel sina, pomagal mi bo tudi, da prenesem to bolečino; moja dolžnost pa ni ravnati se po sinovih muhah.“

(Dalje.)

Prvi cvetki.

Pozdravljena cvetlica,
Ki prva kažeš lica
Cvetoča iz povoj;
Gorák ti vetrič veje,
In solnčece te greje,
Nič mraza se ne boj!

Ti naša stara znanka,
Pomládi si poslanka,
Znanilka srečnih dni;
Vse, vse te ima rado,
Nabira staro, mlado
In v šopek te želi.

Ko mnogi pevec poje,
Slaveč krasote tvoje,
Naj te i jaz slavim;
Da mnogo še poletje
Vonjál bi tvoje cvetje:
Le tó si še želim.

Pa vigred bo minula,
In ti se boš osula
In zgrudila se v prah;
Pa iskrico življenja,
Kal novega vstajenja
Ogreval bo ti mah.

In kadar, cvetka, tudi
Teló se moje zgrudi,
O nežna, zala stvar:
Pomlád mi vsako cvéti
Na mojem grobnem svetí,
Ne zabi me nikár.

Ti cvet, nedolžni, drobni,
Ti boš pomnik mi grobni,
Saj drugega ne bó;
Na grobu boš cvetela
In od zemljé dehtela,
Kjer spal bom jaz pod njó.

Anton Hribar.

„Najbrže ga bo zadel mrtvoud“, reče zdravnik odhajajoč.

In ni se varal. Drugi večer je bil stari Črevesnik že ves trd po jedni strani. Ne leva roka, ne noga mu ni služila. Tudi mešalo se mu je. Ko mu je pa bilo zjutraj nekoliko bolje, poželi duhovnika.

Ko se spravi z Bogom, pokliče Ceneta in ga poprosi, naj pošlje koga po berača Bogmeta iz Bičja.

Cnetu se je dozdevalo čudno, čemu hoče oče Bogmeta.

„Najbrže se mu meša“, menil je sam pri sebi in tolašil očeta, da Bogme že pride, a sedaj ne vé, kje bi ga iskal.

Toda bolnik je le ponavljaj željo, in ko mu je sin ni hotel uslišati, poslal je skrivaj po dekli nekoga v Bičje.

A Bogmeta ni bilo doma. Šele čez dva dni prileze tam s hribov, kjer je beračil. Njegova zakonska polovica mu pové šele drugi dan, ko je minula nedelja, da ga želé pri Črevesnikovih.

Ko ženico dobro ošteje, odrine od doma.

Stari Črevesnik ga je težko pričakoval. Bogme sede poleg njegove postelje, bolnik pa mu začne

pripovedovati v pretrganih stavkih dolgo povest. Bogme se parkrat prekriža med pripovedovanjem. Ko pa bolnik konča svojo povest, zatrdi mu berač, da bo storil vse tako, kakor je bolnik želel.

Naposled seže Bogme bolniku v roko, v kateri se zasveti nekaj svetlega, ter zapusti sobo bolnikovo.

Cene ga je prestregel v veži. Toda Bogmetu se je strašno mudilo. Toliko, da je izpil kozarček brinjevčka in založil kos belega kruha, že je stopal iz hiše. Vselej pa, kadar ga je Cene vprašal, kaj mu je povedal bolnik, naredil se je Bogme ravnodušnega in dejal:

„Nič takega! Saj veste, gospod, kaj je bolnik? Vsaka stvarca ga peče.“

Bogme je odšel svojo pot, Cene pa je pre-mišljeval in se posvetoval z materjo, kaj bi bil oče utegnil beraču povedati.

„Nič takega!“ ti dve besedici mu nista mogli iz glave. Nevoljen je bil na očeta, da zakriva sinu, kar je povedal beraču. Le jedenkrat je bil še pri postelji bolnikovi, potlej pa ne več.

Med tednom je bolnik sklenil svoje življenje.

(Konec.)

Dve svatbi.

(Povest. — Spisal Dobrávec.)

(Dalje.)

III.

Hudo so popivali tiste dni potem mladenci na Veliki Polici. Po vsi okolici in še dalje so govorili samo o Lenčkovem Lovru, o Lenčkovi botri in o starem Lenčku. Bilo je joka in žalovanja o ločitvi, da bi se moral omečiti najtrši kamen. Ivanka se je oklenila bratu okoli vratú in ga ni pustila od sebe, in le s silo so jo odtrgali strani. Iskreno je prosila tudi Valentina, naj ostane, saj bo potem ostal tudi Lovro; a vse zastonj. Lovro je zgrabil Valentina za roko, rekel sestri in ostalim domačinom: „Z Bogom!“ pa sta odrinila. Vsi prebivalci na Veliki Polici so bili po koncu, ko sta odhajala. Nekateri so ju nalašč izpraševali, kdaj se vrneta, saj je le malokateri verjel, da ostaneta več časa po svetu. Tedaj je rekel Lenčkov in ponovil več kot stokrat ter s potno palico razbijal tla, da se je naredila luknja v zemljo: „Nikoli več; prej mora solnce premeniti svojo pot, da bo vshajalo zvečer, in luna se mora premisliti, da bo svetila po dnevu, kakor se vrnem jaz na Veliko Polico.“ Možinov je vedno trdil, da gré ž njim zato, ker ga ne more pustiti samega

po svetu. Zima je tukaj, doma nima dela; morda se vrne kdaj, a kmalu ne. Doma ga ne bodo pogrešali; oče je še krepek in trden, mlajši bratje in sestre mu pomagajo pri delu. Tudi brez njega jim ne bo sile. Vrat v rodno hišo si tudi ni tako trdo zaprl za seboj kakor Lenčkov, ki je klical zemljo in nebo, solnce in luno za pričo, da se ne vrne nikoli več.

Seveda je bilo pri Lenčku tudi nekoliko drugače po sinovem odhodu kakor pri Možini. Lovro je vzel denar na račun materine dote pri nekem trgovcu, ki ni hotel Lenčka prav nič čakati s povračilom. Zagrozil je s tožbo.

Stari Lenček in pa dolg v njegovi hiši! To sta bili po misli vseh sosedov, vseh sorodnikov in tudi po misli samega očeta Lenčka popolnoma nezdružljivi stvari. Pljunil je na tla, spravil pipo v žep, zaloputnil z vrati svoje kolarnice, kjer je baš popravljaj dno nekemu sodu, ter se šel posvetoval z ženo in bratom, kaj bi ukrenil, ko mu je poslal trgovec tujatev. Ugibali so in ugibali, pa uganili niso ničesar. Lovra ni več doma, in denar treba pripraviti. To je tiščalo na vrata neizprosno kakor davkarski iztiraljec.

Ni bilo drugače, kakor da je šel iz hleva najlepši par volov; Lenček je še potirjal na dveh krajih svoje upnike in vrgel je možu tiste stotake. Oddahnil se je: „Hvala Bogu! sedaj sem vendar prost teh sitnostij.“ A najeti je bilo treba še jednega hlapca, in še je manjkalo delavcev pri hiši. Kjer je bil Lovro, zvršiti se je moralo delo čisto in pošteno, sedaj pa gre rado vse navskriž. To je, kar se še najhuje pozna pri Lenčkovi hiši.

Oče Lenček sicer ni toliko star, da ne bi mogel sam voditi gospodarstva vsaj še nekaj let, če mu prizanese naduha, ki se že oglašča po malem v njegovih prsih. O dolgih zimskih večerih so domači ugibali, ko ni bilo njega zraven, kaj bi bilo najpametnejše potem, če obnemore. Drugega ni kazalo kot Ivanko omožiti na dom. To so mislili sorodniki, to so mislili tudi vsi sosedje. Lenček se je sicer že umiril, polegla se mu je jeza in žalost zaradi sinovega odhoda, a govoril je o njem tako, da so vsi imeli Lovrovo vrnitev za nemogočo stvar, ko bi prišel sin tudi po golih kolenih do očeta. In Lovro, on da bi se ponižal! O tem misliti, zdelo se je vsem prav toliko pametno, kakor pričakovati, da se prevrtna zemlja in nebo.

Le jedna duša je bila, ki ni obupala, le jedna duša je želela Lovra domov. To je bila Ivanka. Žalostilo jo je, da brat po preteklih treh mesecih ni pisal še nikomur v domovino. Tudi Valentin ni še nikomur naznanil, kje sta se ustavila. Zato pa Ivanka ni nehala sleharni dan Boga prositi, da bi jima naklonil sreče v ptujini in slednjič oba srečno privédel svojim dragim v naročje.

Že so se jele kazati na prisolnčju prve trobentice, o popoldnevih je solnce prijazno ogrevalo mater zemljo, in delavci v vinogradih so se znojili, dasi je bilo še v svečanu. Bližal se je čas, da vzameta mráz in led slovo tudi z Velike in Male Poljane, čas, ko zasije zelena pomlad čez hrib in dol.

V praznik Matere Božje v postu se je oglašila zopet na rojstvenem domu prvorojenka Marija. Kar je mačeha v hiši, ni je še bilo doma. Bil je njen god, zato ni zamudila nobeno leto, da ne bi nekoliko posedela pri očetu, povedala mu to in ono in se ž njim posvetovala o različnih stvaréh. Vse je iznenadil njen prihod, vsi so se trudili, da bi jo čim lepše, tem bolj postregli. Izpregovorila je nekaj besed tudi z materjo, a posebne prijaznosti ni kazala. Zdel se ji je letošnji god prav žalosten. To je tudi povedala. Nekoga ni bilo več, to so dobro čutili vsi, a vpricho očeta Lenčka si ni nikdo upal spomniti njegovega imena. Le stric Francè je začel Mariji menda pozabivši ali nehoté nekaj pripovedovati o Lovru. Tedaj so se vsi oprijeli

te govorice, oče Lenček je pa šel po opravkih. Potem se je razpletla govorica samo o Lovru in njegovem odhodu. Francè je bil danes mož, ki je hotel največ vedeti. Potezal se je za Lovra, sestri pa tudi.

„Zakaj si mu vendar skrila ključ, Žefa?“ vprašal je gospodinjo.

„Ne bodi no še ti tako nespameten! Kako moreš misliti, da bi jaz delala zdražbo v družini, ko sem bila komaj nekaj tednov pod streho? Jaz ključa niti videla nisem.“

Tedaj se pa oglasi oče Lenček in pravi: „Glejte, jaz sem ga imel in jaz sem ga tudi spravil. Njegov oče sem, mene mora slušati, mene spoštovati. Želel sem mu samo dobro, in še zadnji trenutek sem upal, da se je poboljšal, a prevaril me je. Preširno je celó mislil, da mu moram biti v strahu, posebno pa mu zamerim, ker je hotel strahovati mojo sedanjo gospodinjo. Naj si le poskusi, kakšen je svet! Hvala Bogu, da sem še o pravem času spoznal, kakšen je on. Ne bo se mi treba kesati na stara leta. Sam se je odločil od nas, sam si je vzel, kar je mislil, da je njegovo. Moj sin ni in ne bo več.“

Nihče ni bil zadovoljen z Lenčkovim pojasnilom. Marija, ki je smela kot najstarejša nekaj več govoriti, hotela je že založiti besedo za brata, toda očetov srpi pogled jo je prepričal, da bi bilo vse zaman. Gotovo bi bil še huje vzrojil, ko bi bila rekla, da je bil morda pretrd ž njim. Lenčkova izjava je koristila samo Žefi, zakaj obe hčeri sta bili sedaj popolnoma prepričani, da je nedolžna, le stric Francè se ni dal oplášiti:

„To je bilo vse zmenjeno; komu bode te metal pesek v oči, saj spozna vsak pameten človek, da ni bilo drugače. Kakor ste naredili z Lovrom, tako se utegne danes ali jutri pripetiti meni, da me kar na lepem spravita vidva pod kap. Toda jaz si bom rajši prej pomagal sam. To je za danes moja zadnja beseda. Z Bogom!“ Rekši je šel iz hiše, za njim se je kmalu poslovila tudi Marija. Ostala je samo Ivanka ter si skrivaj brisala solzne oči. Nekdaj tako vesela deklica, ki se ni strašila ne pota ne truda, stopa sedaj zopet pobita in otožna po hiši. Ne veseli je več delo, ne veseli je več družba. Zdi se ji, kakor da jo hoče zapustiti vse na svetu. Sedaj hoče tudi stric Francè iz hiše.

Začelo se je težavno pomladno delo na polju, v vinogradih. Lenček je moral biti povsod sam. Tako se je upehal sleharni dan, da je tožil zvečer, kako ga boli glava. Sopol je kakor kovaški meh: naduha ga nadleguje huje kakor prejšnje čase. Vedno jasnejša se mu je dozdevala misel, da je gospodarsko breme pretežko za njegove rame. Treba je bo odložiti, ali o vsaki priliki se mu

vriva vprašanje: Kdo bi bil za to, da prevzame njegovo gospodarstvo? Ivanka? — Da, некоč ji je spomnil to stvar, a deklica je kar bežala od njega, skrila obraz v predpasnik ter začela klicati Lovra in točiti solze. Ivanka je le ženska. Skrbeti bo treba za to, da najde pripravnega človeka za Lenčково hišo. Ta stvar se Lenčku, četudi je bil premeten in prebrisan, ni zdela lahka. Vrednost vsakega človeka se meri po njegovi srčni dobroti, srcé je pa skrito, in dostikrat se pod sladkim jezikom skriva najostudnejše srce, ki prav nič ne čuti tistega, o čemer blebета gladki jezik.

Stari Lenček ni še nikdar sam spomnil sinovega imena. Ko mu je некоč spomnil stric Francè, da bi vendar bolje kazalo pisati po Lovra, kakor pa spravljati ptujo kri pod streho, zarohnel je Lenček:

„Kaj ti tako govoriš? Ali ga morda niste vsi hujskali, da, tudi sosedje so ga hujskali proti meni? Podgorec, ti, moj zet z Male Police in še drugi ste se zbrali ter razdvojili sina in očeta. Zdaj se veselite, če jaz trpim.“

„Ali ti nisem pravil, da je bilo tebi tretje žene prav toliko treba, kakor vozu petega kolesa? Njemu bi bil pustil gospodarske sitnosti in na miru bi bil živel kot gospod. Sedaj ni drugače, kakor da ga privabimo domov, če le hoče priti. Tako je!“

„Mari misliš, da bi bil sedaj kaj boljši? Kopriva ne pozebe. Moj sin ni več in ne bo nikdar več. Rajši vzamem zadnjega kočarja za zeta kakor njega, ki mi je nakopal toliko sramote na sivo glavo. Ponujal sem mu polovico gospodarstva, a ni maral. Rad bi bil imel vse, da bi še mene rinil iz hiše. Oh, to je žalostno! Pod mojo streho je njemu odzvonilo za vselej. Najbolje bo, če mi ga nikdo ne spomni več.“

Francè je res molčal, mislil pa je svojo in jo začel tudi po malem zvrševati. Lahko ni zapuščal domače hiše, a zdelo se mu je to prav tako potrebno, kakor je bilo potrebno, da je šel Lovro iz doma. Res, tu je njegov rojstveni kraj, tu je preživel dosedanje življenje. Vse stvari ga spominjajo dragih domačih, spominjajo ga mladostnih let: a kaj pomaga, ko se je ta hiša, njegov rodni dom, izpremenila, da ga več ne pozna in neče več poznati? Vse se obrača narobe, in tega stric Francè ne more gledati. Rajši pojde strani.

Včasih, ko je samotno taval za živino na paši, premišljal je, kako prijetno bi živel pri stričnici Mariji na Mali Polici, in vedno živeje se je utrjala v njem misel, da mora in mora zopet tje. Kdo bo gledal vedno križe in težave v Lenčkovi hiši! Slednjič se jim kaj zamerim, tako je modroval stric, pa me odpravijo kakor Lovra. Naposled se je res tudi od-

ločil. Škoda se mu je zdelo le Ivanke. Za njo ni bilo pripravnega mesta v njegovem načrtu. Nekaj dnij se je bavil samo z mislijo, kam bi odrinil ž njo.

Ko je bil še Lovro doma in so si šepetali tu in tam, da bo menda Ivanka še nevesta pri Možinovich, namrdnil se je stric Francè tako nevšečno, kakor da se je spečemu usedla muha na ustnice: a sedaj bi jo rad dal k Možini, samo komu? Z velikim trudom je slednjič dognal tako, da bo za sedaj najbolje, če pojde ž njim na Malo Polico. Več kakor pol ure je stal potem stric na zdravi nogi, ki je bila za tri prste daljša od pohabljenе, stal je poleg živine in v duhu je videl krasno življenje, kakoršno bo kmalu pri Mariji. Všeč mu je bilo, in takoj drugi dan je bil pri bratu ter mu naročal, naj v tolikem in tolikem času pripravi doto in druge novce. Stric je imel mnogo drobiža pri bratu.

Svetlo ga je pogledal Lenčkov oče in jeza mu je sevala iz očí: „Pa ni res, da ste vsi obnoreli letos! Kaj misliš, da se stotaki pobirajo pod hruško? Mraz me trese, ko se spomnim, koliko sem jih naštel za onega potepuha, in sedaj še ti! To se pravi deti človeka v stiskalnico in ga toliko časa žemati, da gre kri iz njega. Le pomisli, če je to bratovsko, če je to krščansko? — Ali ni ta hiša tvoj dom, ali se ni tvoj oče potil po teh brežinah, ali se nismo skupaj trudili, da smo si ustanovili zložno domovje, tako lepo posestvo? In sedaj si tudi ti pri onih, ki želé izpodkopati vse, kar so naši dedje, naši očetje in kar smo mi sezidali v potu svojega obraza, z žulji svojih rok!“

Ni pričakoval Francè takega odgovora, saj tudi ni bil pripravljen na toliko ploho besedij. Zdelo se mu je, da govori brat prav; popolnoma jenjati vendar ni hotel, njegov sklep gledé na selitev k Mariji je bil preveč trden.

„Vidiš“, rekel je Janezu, „vsega tega je kriva tvoja brezpotrebna ženitev. Mari misliš, da sem nespameten in da počakam, kdaj mi pokažete vrata? Ni zadosti še tuje mešanice v hiši, sedaj želiš v naglici še zeta. Potem bi bili mi domači sicer še doma, a na čegavem domu? Da bi me ptuji ljudje metali iz hiše, ne maram čakati; tudi tega nečem doživeti, da bi mi domači pravili, koliko je ura. Moje denarje daj, pa delaj, kakor ti drago! Ti si s svojo samovoljo prvi izpodkopal glavni steber sreči naše družine. A ne zameri! Veš, kako je rekel rajni Tomažek — Bog mu daj nebesa! — tako dobro si ga poznal, kakor jaz: Samopaš — prazen hlev. Tako je tudi s teboj. Ravnal si samopašno, zato te tudi vse zapušča.“

Lenčka so jezile take besede. Ko bi le ne bil po zimi toliko dal na Lovrov del materine dote, kar zamižal bi bil in segnil po tem in onem

v gospodarstvu, pa bi bil Francè pred vrati ne samo z besedo, tudi z denarjem.

A tako ni nič. In oni nemški pregovor, ki pravi, da pametni odneha, ni v tem slučaju tudi nič. Najčešče neha slabejši. Nekdaj tako ponosni Lenček se je uklonil ter se začel z bratom na lepem pogajati, naj še ostane v hiši, saj se mu ne bo godilo slabo. Nihče mu ne sme prizadeti nič žalega, in ako želi kakšen priboljšek v hrani ali obleki, naj mu le pové.

Kako radi poudarjamo včasih, da je brezumna trditve: denar je sveta vladar, in da se pravi značaj ne dá upogniti; ali če koga zgrabiš za vrat ter dušiš, da zbira nesrečnik zadnje moči proti tvojemu nasilstvu in mu ne ostaje nič drugega, kakor smrt ali pa duševna sužnjost tvoje trditve, kako malo jih je pod božjim solncem, ki bi ostali zvesti svojim vzorom, o katerih so osvedočeni, da so pravi in resnični! V tem oziru res vlada denar, a zakaj vlada? Zaradi človeške pohlepčnosti po blesteči kovini. Zato se toliko lepše blišče one zvezde, oni čisti, solnčno jasni značaji, katerih ta pohlep ne premoti, katerim je resnica in pravica več kakor svetne sladnosti.

Očetu Lenčku sicer ne more te nedoslednosti nikdo šteti v velik greh, zakaj v nasprotnem slučaju bi bil oškodil družino in hišo. Slednjič je res pregovoril strica, da mu je obljubil ostati še nekaj časa, namreč tako dolgo, dokler se bo zdelo njemu prav in potrebno: zastran terjatve pa ni hotel prav nič odnehati. Francè je bil trda glava, ki ni pozabil tako hitro svojih načrtov.

Sklenila sta neko premirje, ki je imelo za obe stranki precèj veljave in veliko dobrih posledic, pa nikake stanovitosti. Zaradi tega so stricu nekoliko bolje stregli. Malico, katero mu je Žefa včasih ponudila samo na skrivaj, dobival je sedaj javno in redno. Če je pasel, poslali so jo celó na pašo za njim. To se je Francetu zdelo prav dobro. Tudi Ivanke niso več tako neprestano silili na možitev kakor prejšnje čase, toda pravega mirú in prave sreče vendar ni bilo v Lenčkovi hiši.

Ob letu po sinovem odhodu je oče Lenček bridko čutil, kako se je prenaglil, ker ni hotel sina z lepa privajati novim razmeram. Gospodarske skrbi, tudi žalost po Lovru, katere pa ni kazal nikomur, nadležna naduha in neprejenljivo delo so ga tako potrle, da je skoro onemogel. Sam je pogosteje premišljeval o bodočem zetu, in tudi domači, bližnji in daljnji sorodniki so ga nagovarjali, da bi si poiskal naslednika. Celo dognana stvar je bila, da treba omožiti Ivanko. Tudi stric Francè je slednjič izprevidel, da ne gre drugače. Minulo je že jedno leto in čez, a Lovro ni še nikomur naznanil, kje biva, tudi Možinov ni pisal še nič domov; oče Lenček se

je pa postaral v tem času za dobrih pet. Marsikdo je že opomnil, da bi ga utegnil ta napor spraviti na postelj in slednjič pod zemljo.

V tem, ko so vsi ugibali, kje bi našli primernega ženina in Lenčku vrednega naslednika, imel je сосед Podgorec že popolnoma izdelan načrt. Najslajše in najljubše misli so se sukale okoli njega in se bavile z njim. Misli je, kako bi se dal zvršiti. Njegov sin Luka res ni, da bi rekel, tak in tak: a če se ne odlikuje z lepimi posebnostmi, nima tudi nikakih slabostij, in to je že nekaj. Dostikrat, ko je bil Podgorec dobre volje, šalil se je, da je kazen božja nad njim: kolikor on govori preveč, toliko pa sin premalo; kolikor je on preveč vesel, toliko in še več je njegov Luka počasen in žalosten. Ali zato Podgorec ni obupal. Lenček ima veliko imetje in brhko hčer, sin mu je pa šel po svetu. Podgorec ima malo krpo zemlje, odrastlega sina, več mlajših otrók in — gladek jezik. Kar srce mu je poskakovalo od samega veselja, ko je pomislil, kako strašno lepo bi bilo, če bi se njegovo in Lenčkovo posestvo stopilo v jedno samo posestvo Podgorčevega sina. Seveda ni pomislil, da bi njegova pest zemljišča Lenčkovemu tako malo pristovala kakor novim hlačam stára záplata; a Podgorec ima dober jezik, ki mu je pomagal že marsikje.

Bilo je sv. Treh kraljev dan istega leta, ko sta se vojskovala Rus in Turek. Zvedenci so že nekaj mesecev poprej opozarjali na usodno letnico dveh sekiric, ki ne pomenjata nič dobrega. Tudi na nebu so hoteli ljudje, da vidijo različna znamenja, ki so glasniki strašnih sester: vojske, kuge in lakote.

Popoldne sta prišla Podgorec in njegov sin praznično oblečena, k Lenčku. Zadnji, dasi je bil mladenič štiriindvajsetih let, stopal je skoro boječe za očetom. Ni ga veselilo prazno govorčenje, niso ga veselile vse tiste neumnosti, s katerimi se razveseljuje naša mladina. Luka se je veselil, če je mogel slobodno bivati v slobodni naravi. Veselilo ga je gozdno in poljsko delo, veselila ga je živina in sadno drevje, v družbi pa ni bil nikoli prav vesel. Ko je stopal sam po domačih livadah, ali če je pomladi iskal ptičjih gnezd, veselo je žvižgal in prepeval, med tovariši je bil vedno molčeči Luka. Če so ga vprašali, čemu vedno molči, rekel je, da drugi ljudje že tako govoré mnogo preveč.

„Sédita, sédita!“ povabi ju oče Lenček, dasi ni bil Podgorcu poseben prijatelj, ker mu je bilo znano, da je baš on mnogo pripomogel Lovru po svetu. Podgorec ga je podpihovel, Podgorec je bil zato zeló kriv žalostnih razmer v Lenčkovi družini. Poznal je Podgorca, kako rad krene včasih na krivo pot, samo da doseže svoj namen. Ali navada je taka, da treba spre-

jeti snubočka prijazno, bodi kadar koli, pridi od koder koli.

„Zahvaliva, nisva trudna, boter; saj veste, da sedaj počiva vsak poljedelec.“

„Prav govoriš, Podgorec“, — pritrdi stric Francè z ognjišča in se že oprè s palico na tla, da bi se pridružil onim za mizo. Brez jedi in pijače itak ne bo, pa imej Podgorčev pohod tak ali tak namen. To je dobro vedel Francè, zato se je primikal bliže.

V tem ga je prehitela Žefa, rekoč:

„Mari stopite v sobo! Tu sèm v kuhinjo že tako dregne vsak. Ni treba, da bi vedeli vsi ljudje, o čem se danes pogovarjate vi moški.“

To je tudi obveljalo. Šli so v sobo, Žefa pa v hram po vina.

Kdor prej pride, tudi prej melje. Tako si je mislil Podgorec, ki je doslej že nestrpno čakal sv. Treh kraljev in želel poskusiti s svojim načrtom.

„Dragi sosed“, tako je sedaj začel, „mnogokrat sem bil že v vaši poštini, častiti hiši, a še nikdar nisem prišel s tako namero kakor danes. Vidite, da sva došla kar dva. To pomenja, da opravek ni malovažen, in če bi bilo na tem, da bi kradla, odneseva vam lahko mnogo. A nič tega. Poznamo se dobro, kaj ne da, stric Francè? Nikdar še ni bilo prepira med nami. Tega nas Bog obvaruj! Tudi sploh ni danes najin namen, da bi vam kaj odnesla. Prišla sva, da bi naredili imenitno menjo. Stvar je taka-le: Človek je le nekaj časa na svetu. Kakor cvetje na polju smo in kakor kaplje na veji. In kako lepo, kako prijetno je, če ima človek na stare dni samo domače, dobre ljudi okrog sebe.“

Tu je nekoliko ponehal, zakaj Žefa je prinesla majoliko vina, hleb kruha in suhih orehov, treba je bilo torej nekoliko odpočiti se ter zmočiti grlo, saj je bil daleč, tako daleč še njegov smoter. Brata sta ga kar gledala, kaj namerja s svojo propovedjo.

„Na vseh oglih vašega širnega gospodarstva je slišati samo jeden klic: Dajte nam mlado moč, mladega gospodarja! Bog ne daj, da bi vam kaj očital! Saj ste sami pametnejši od mene, zato tudi veste, da je človeku dostikrat gospodarsko breme pretežko. Vaša hiša zdihuje po mladem gospodarju, o tem govori že vsa soseska. Škoda bi pa bilo takšne deklice, kakoršna je Ivanka, ko bi dobila moža, ki bi bil surov, neroden, neotesan in hudoben; verjemite, da mi je milo pri srcu, ko samo mislim o tem. Zato sem vam danes prinesel ta-le nasvet: Ali bi ne bilo pametno, ko bi mi, ki smo si najbližji sosed, pomagali drug drugemu s tem, da bi se vzela ta-le moj Luka in vaša Ivanka?“

Srečno je prišla na dan usodna beseda! Tudi Luka se je oddahnil, odlomil kos kruha in strl

z junaško dlanjo oreh na mizi, da je zaškripala na vseh štirih koncih. Ponosno se je ozrl okrog sebe, rekel pa ni nič, dasi bi bilo sedaj prav živo potrebno založiti tudi njemu važno besedo. Oče ga je pogledaval tako živo, da bi mu bral kar na obrvih odločni: „Dej, reci!“ — Ker ni znal sin uporabiti ugodne priložnosti, moral je zopet katero reči, zakaj domačina sta še vedno molčala in se menda čudila. Zinil je že Podgorec, da bi nekaj povedal, ko je izpregovoril stric Francè:

„Torej, ti Podgorec, bi rad za nevesto našo Ivanka, če sem te prav umel? Pomisli, da je nam veliko bolj potrebna kakor tebi, ki si še v trdnejši dóbi.“

„Ne, ne stric! Bog ne daj, kaj takega bi bilo nespametno. Zakaj bi pa ne bilo tako mogoče, da bi prišel naš Luka k vam? Priden mladenič je, kakor ga poznate vsi, napák nima, da bi rekel, prav nikakih. Dober gospodar je in kakor nalašč za vašo hišo. Ne bodete se kesali.“

„Veš kaj, Podgorec, to je nekoliko prehud tobak. Iz te moke ne bo kruha, verjemi. Potreben sem zeta, to je res; tako v stiski pa še nisem, da bi pobral kar prvega, ki se mi pride ponujat. Mislim, da ostanemo zaradi tega še vedno prijatelji, zakaj tvoj nasvet se ne more zvršiti, dokler gibljem jaz samo z jednim prstom. Razumen si dovolj, da veš, kaj se strinja in kaj se ne strinja.“

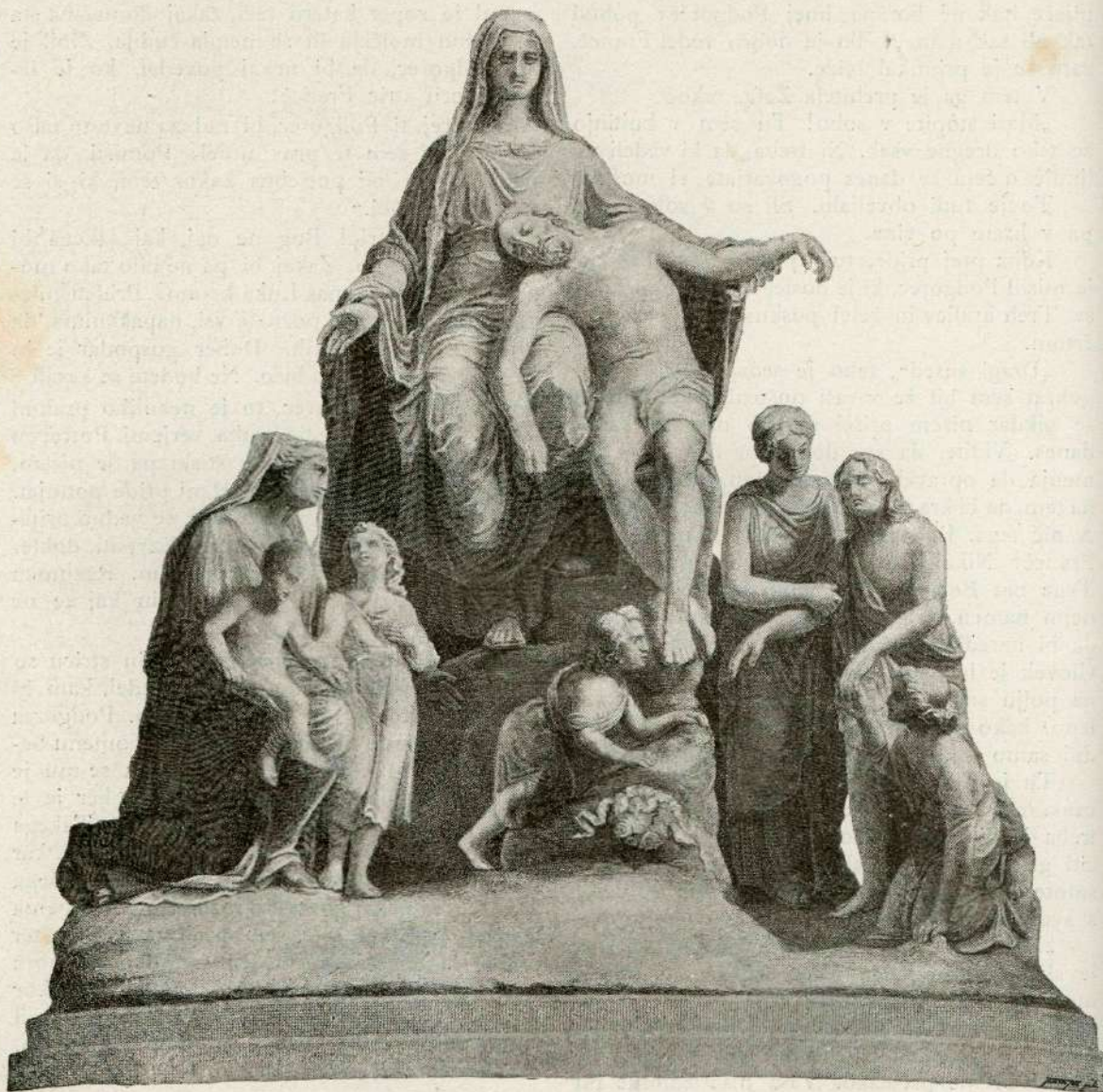
Tako se je odrezal oče Lenček, in stricu so se usta natezale na smeh, da ni vedel, kam bi pogledal, tako se mu je dobro zdelo. Podgorca pa so te besede poparile v pravem pomenu besede. Pot mu je oblil čelo in rdečica se mu je pokazala na licih, ne zastran pijače, ker je le malo pokusil, marveč zastran sramote. Takega neuspeha ni še imel s svojo zgovornostjo, kar pomni dnij v svojem življenju. Le zaradi lepšega je potem še nekaj govoril o razmerju med obema hišama, prerokal sam sebi prejšnje trditve ter pravil, da je Lenček še trden — toliko se mora reči, in Ivanka še premlada za možitev — kakor se vidi in vé. Sam sebe bi bil najrajši ugriznil v nos, saj je dobro vedel, da mora biti vse to, ker mora biti.

Pogovor se je polegel v navadni tir, začeli so o bližajoči se vojski in o Turkih. Turek, ki je že mnogo škodil našim prednikom, nikakor ne sme naših bratov Srbov in Bolgarov dalje tlačiti v sužnjost.

Tako so govorili pametnejši ljudje v našem kraju in tudi oba Lenčkova sta jim pritegnila; drugi pa so stvar razlagali po svoje, verjeli nekaj temu, nekaj onemu ter naposled raztrosili med lahkovernejši rod novico, da je Turek že na Hrvaškem. Neki berač je celo plašil stare ma-

mice, ki so vsekako hotele zvedeti kaj novega, da so širokohlačniki že pri Karlovcu ter korakajo naravnost na Kranjsko. Beraču je kazalo tako govoriti, zakaj „božji dar“ je bil potem mnogo zdatnejši. Odrastla mladina je zbrala vse bukve o turških bojih, kar jih je sploh zmogla Velika in

Mala Polica ter jih potem prebiral glasno vpricho drugih ljudij, ki so stvar presojali umno in trezno, naposled so pa vendar majali z glavami rekoč: „Da, naši predniki, to so bili junaki. Pregnali so Turka, ali danes naj se prikažejo samo jedne široke hlače na Malo Polico, pa že na Veliki

Žalostna Mati Božja.

Polici ne bo nobenega človeka več doma.“ Mladi ljudje pa so mislili drugače.

Take pogovore so premlevali tudi pri Lenčku za mizo. Slednjič pokaže Podgorec na svojega sina rekoč: „Glejte ga! Ta ni vojak, ne bo se nam treba bati, da ga pobijejo Turki na vojski.“

Porogljivo ga je zavrnil stric Francè: „Zdi se mi, da se nam res ne bo bati take nezdode:

naša Ivanka — škoda, da je ni doma — pravijo, da celó ne mara takega ženina, ki ni nosil vojaške suknje. Vidiš, ti si čisto pogorel.“

„Da, da, res“, pritrdi Podgorec, „slišal sem, da je že nekaj takega izbrala, a kdo naj verjame vsem takim besedam?“

„Kaj izbrala“, čudi se Lenček, „izbrala brez mene, ki sem njen oče?“

„No, no, ne huduj se!“ posreduje stric, izbrala si je samo . . .“ Francè ni mogel končati. Podgorec mu je segel v besedo:

„Izbrala si je Možinovega Valentina, in Lovro mu je obljubil, da mu bo vedno drag svak.“

„Lovro? kdo je ta Lovro?“ ujezi se Lenček. „Lovro nima tukaj nič opraviti. To so naše stvari. Sicer je pa Valentin vzoren mladenič.“

To je bilo Podgorcu preveč. Valentin da je več kakor njegov Luka, tega pa že ne prenese. Ker ni spodobno, da bi se o snubitvi sporekli ali celó prepirali, reče, da ima doma še neko važno opravilo, vstane in odide, sin pa za njim. Ko sta bila že zunaj, sune ga Podgorec pod rebra, da Luka prav milo zajekne. Prav gotovo ni pričakoval take pohvale za svojo molčečnost. Ozrl se je nagloma na očeta, če se le-ta ni morda spotaknil ali zaletel po kakoršni koli nesreči v njegova rebra; toda oči, ki so se srečale z očetovimi, zaznale so takoj, da tu ni bilo nikake nesreče.

„Lesenoba lesena! Ali ti je primrznil jezik, da nisi rekel ni črne ni bele?“

„Saj ste vi zadosti govorili, oče; lepo in prav ste govorili.“

„Pa bi bil še ti zastavil kakšno pametno. — Ti se boš oženil, no, ti pa že, ti!“

„Jaz sem kmalu spoznal, da ne bo nič.“

„Le jedno bi bil zinil, in stvar bi se bila zasukala drugače.“

„Morda govorjenje, drugo bi pa ostalo, kakor je.“

„Kaj ti veš, trdina, ki še ne veš, zakaj ti je Bog ustvaril jezik.“ Sin je molčal in mislil svojo.

* * *

V tem času je bila Ivanka pri sestri na Mali Polici.

Deklica je slutila, da bi jo utegnil oče omožiti tudi proti njeni volji, ker hiša res trpi, ker nima krepkega gospodarja. Zatekla se je, kakor že večkrat, tako tudi danes k sestri po svèt. Njena misel je ostala namreč od prvega razpora pa dosedaj vedno ista, kako bi spravila razžaljenega očeta s sinom. To je pravila Mariji in ji tudi razodevala svoje načrte. Sestra je neverjetno majala z glavo in trdila, da je to prav toliko mogoče, kakor če bi si kdo prizadeval združiti god sv. Jurija s sv. Antonom. Vse to ni Ivanke oplašilo. Ljubila je Lovro in ljubila je očeta. Domači razpor jo je strašno pekel. Ko bi se ona omožila na dom, zaprt bi bil bratu za vselej povratek v domovino, in tega se bo branila, dokler bo kaj upanja. Danes ji je bila sreča ugodnejša kakor drugikrat.

Doslej ni nihče vedel, kje sta se ustanovila mladeniča. Ko je danes stopala Ivanka mimo Možinove hiše, poklical jo je gospodar k oknu

in ji pokazal list, katerega je pisal Valentin. Močno je zardela, ko je videla na koncu med drugimi tudi „pozdrav Lenčkovi Ivanki“. Toda tega, česar se je najbolj veselila njena duša, ni našla v pismu. Valentin ni namreč ničesar povedal o Lovru. Vsi so mislili dotlej, da sta kje daleč tam doli na Hrvaškem, a Valentinovo pismo je bilo z Gorenjega Štajerja.

Različna čustva so se menjavala v njenem srcu, ko je stopala dalje na Malo Polico. Rada bi bila zvedela iz lista še več, da, veliko več, a papir je tako mrtev, nem! Da bi bil vsaj naznanil, kam bi pisala bratu! Žalostna je bila v tem hipu, in mnogo njenih načrtov se je poradlo. A mladina je polna svetlih upov v bodočnost.

„Veš kaj“, dejala je sestri vedrega lica, „še ta teden morajo Možinovi odpisati Valentinu, in danes osem dnij dobiva bratov naslov. Možinov mora vedeti, kje je Lovro. Vse drugo se začne potem. Naša hiša ne sme imeti madeža, da se jedini sin potika okoli, doma pa gospodari ptujec.“

„Bog daj srečo!“ odgovori Marija, „toda pomisli, kaj bo potem, če niti Valentin ne vé bratovega bivališča?“

Sedaj Ivanka ni vedela, kaj bi odgovorila. Gledala je naravnost skozi okno, kjer so se solnčni žarki utrinjali v snežni belobi, da je njih odsev kakor lahka prozorna tančica pokrival okolico; v Ivankinem očesu se je pa sedaj prikazala svetla solza — znak njene onemoglosti. Kmalu se je zavedela, naglo otrla solzo ter pogledala sestro pogumno, rekoč:

„Upam, da se sčasoma že zvé, kje biva ta nesrečnik. Povem ti pa danes: dokler se ne vrne Lovro v rojstveno hišo, ne prisili me ni oče, ni mati, ni ti, ni stric, da bi se možila.“

„Kaj pa bo z našo domačo hišo?“

„Kaj bo?“ vpraša Ivanka čudeč se, „vsi bomo morali pomagati, tudi ti in stric, da se omeči očetovo srce. Saj kri ni voda in očetovsko srce ni kamen.“

„Ivanka, ti si predobra“, reče ji svak. „Marsikatera bi pograbila priložnost, kakoršna se ponuja tebi, z obema rokama.“

„Da, in s priložnostjo, kakoršno mi ponujajo, nakopala bi si na glavo sramoto samogoltne, sebične sestre. To bi ne bilo lepo.“

„In vendar moraš spoznati, da ste pri vas potrebni zeta kakor riba vode. Saj ne more biti dolgo več tako.“

„Jaz pa mislim, da smo prav tako potrebni pridnih, delavnih rok.“

„Seveda, to pride že vse z zetom v hišo. — Kaj sem slišal, čuj, Ivanka“, draži jo svak, „da bi Podgorec rad postavil sina Luko na go-

spodarski stol v vaši hiši. Kaj déš, ali bo iz tega kaj kruha.“

„Pa da bi ga jaz vzela?“ čudi se Ivanka in smeh jo sili.

„Kako pa, samo delavcev nikamor ne snubijo v zakon.“

„Toliko povem“, pravi Ivanka, „ko bi bil zlat od petá do vrh glave, da bi se namestu Luka imenoval tudi Zlatomir, ne bi marala zanj. Ni mi všeč, dasi ne vem o njem ničesar slabega.“

„Kaj pa, če bi se razumeli pri drugem so-sedu, mislim pri Možini, ali bi bilo potem treba tudi toliko zlata:“

„Kdo? Kaj? Možina je prepameten in preskromen, da bi se mamil s stvarjo, ki mu ne prinese uspeha. Seveda so to le prazne besede. Valentina ni doma.“

„In ko se vrne, tedaj bomo drugače govorili, kaj ne, da?“

„Upam, da se vrne z Valentinom tudi nekdo drugi, in tedaj se marsikaj premeni v Lenčkovi hiši. Bog daj, da se to zgodi kmalu!“

„Čudna ženska“, mislila je Marija in njen soprog, ko se je poslovila Ivanka.

(Dalje.)

Županova hči.

Župani modro oče Luka
Devet že let nad tristo kmeti,
A nima sina, nima vnuka,
In zeta zdaj če hčeri vzeti.

Lepo mu Zala gospodinji,
Po hiši, veži vsak dan čedi,
Perilo poravnava v skrinji,
Vse v kuhinji je v lepem redi.

Ponosen je župan na Zalo,
Vsak dan smehlja v samosvesti
Zrè s praga vežnega čez tvalo,
Kdaj snubci pridejo po cesti.

Oglási res se ta in oni,
A zetom so prelahki žepi;
In take vse župan odkloni,
Če tudi kreпки so in lepi.

Mladenič dojde vitke rásti,
Rdečih lic, raván kot smreka,
Kot javor vzrastel, čvrst kot hrasti,
Da lepšega ga ni človeka.

Mladenič snubi dekle mlado,
Županu nudi se za zeta:
Mladeniča deklè bi rado,
A volja prava ni očeta.

„Če nimam ti dovolj imenja,
Drugače zadostiti hočem,
Zastonj ne maram premoženja,
Zastonj še tvoje hčere nočem.“

Dovoli mi, župan, naj služim
Ob suhem kruhu in ob vodi,
Čez pet let pa se z Zalo združim,
Če vse ti delal bom po godi.“

Župan bahati, trda glava
Nasmeje taki se snubitvi:
„No služi!“ snubcu prikimava,
„Potem bom videl o ženitvi!“

Čez pet let? — dolga, dolga dóba! —
Mladenič vendar le poskoči,
Dekletca mami ga miloba,
Težkó, težkó od nje se loči.

In pridno dela, ne pohaja,
Vsa dela točno oskrbuje,
Nobeden posel ne zastaja,
Sohlapcev nič ne potrebuje.

Sam oskrbuje hlev, oranje,
Sam seje, vlačí, koplje, pleve,
Sam pokosí in sam požanje,
Speljá domov na pod in hleve.

Še predno zjutraj kókot kliče,
Županov hlapec že koševa;
Ko davno mrak že ziblje ptiče,
Še hlapec suho mrvo zdeva.

Po zimi po debelem snegu
Po cel dan bukve, cére seka,
Prepiha sever ga na bregu,
Da ledení na njem obleka.

Domá pa Zali rad pomaga,
Vodé donese na ognjišče,
Vse jej stori, kar hoče draga,
Še pratež nese na perišče.

Ne dež, ne sneg ga ne ustavi,
Nikdar se delo mu ne gabi,
Nikdar ga k peči mraz ne spravi,
Ko dela, še na jed pozabi.

pravil na pot v večnost. Celó stare Črevesnice ni mogel več obiskati, kakor je namerjal. Žena je zapustila po sinovi nesrečni smrti domači kraj in šla osebenkovat v Ljubljano.

Ko pa se je Bogme spravil s svetom, naroči svoji ljubeznivi polovici, da pokliče mladega Krajca in mlado Loparico.

Prišla sta rada. Bogme pa jima je tako-le govoril:

„Sedaj me še vidita živega. Toda Božiča ne bom več čakal. Pripravljen sem stopiti pred sodbo božjo. Vendar bi vama rad razodel neko skrivnost, predno se poslovim od sveta. Vedel je to skrivnost vajin oče. Razodel sem mu jo jaz, ker sem jo moral. Meni pa jo je razodel stari Črevesnik, ker jo je tudi moral. Sedaj je znana le meni. A vest mi pravi tako, da jo tudi vama razodenem. Torej le poslušajta me!

Jaz sem bil tudi jedenkrat mlad. In takrat sem služil za hlapca v Kranju. Stari Črevesnik je bil moj sovrstnik in malone tudi prijatelj. Vajina mati pa je bila takrat tudi v Kranju nekaj časa. Učila se je kuhati. In mladi svet, saj vesta, kaj je? Na vajetih se mora držati, drugače je lahko gorjé. Rajnega Črevesnika ni brzdal nikdo. Živela sva lahkomišljeno, kakor ptica v zraku. In je moralo že tako biti, da sta se spoznala — preveč spoznala, vajina mati in Črevesnik. Ona je bila takrat še mlado, ne-

izkušeno dekle. A kaj bi razkladal take žalostne stvari na široko! Vajina mati je bila nesrečna; njenega otroka so krstili za Ceneta, matere same pa niso zapisali v krstno knjigo s pravim imenom. Za vse to ni vedel nihče drugi kakor jaz, potem Črevesnik in vajina mati, ki je dala otroka na rejo in ob enem vložila nekaj denarjev zanj. Črevesnik se je oženil kmalu potem in vzel Ceneta za svojega. To je bilo tem lože, ker mu Bog ni dal otrok v zakonu.

In tako se je stvar zamotala in pozabila. Sicer so govorili nekaj časa o vajini materi ne-lepe reči, a le ugibali so, gotovega ni vedel nihče. Tudi je vás, kjer je bila doma vajina mati, preveč daleč od nas, da bi kdo v Bičju utegnil kaj takega zapaziti. In tako se je vajina mati lahko omožila z vajinim očetom, ki je iskal dobre in petične neveste.

Sedaj vesta vse. Molita torej za svojega brata, ki ni pokopan na blagoslovljeni zemlji. Morda mu je Bog vendar-le dodelil milost spokornosti v zadnjih trenutkih, ko si že ni mogel sam pomagati. Spomnita pa se včasih tudi berača Bogmeta, ki vama želi vse dobro. Bog vaju potolaži, kakor je potolažil vajine stariše in tolaži tudi mene.

Več vama ne morem povedati, bogme!“

In berač se obrne na postelji, hiteč prebirati jagode na molku. — —

Dve svatbi.

(Povest. — Spisal *Dobrávec*.)

(Dalje.)

IV.

Domovinska ljubezen!

V srcu preprostega seljaka, v srcu bogatega meščana in tudi v srcu najvišje gospóde imaš svoje korenine. Le skrajno pokvarjeno srce ne pozna tega sladkega čustva. Nikjer ne sije solnce tako prijazno, nikjer ni nebo tako lepo modro, nikjer niso ljudje tako domači kakor v ljubem rojstvenem kraju. Domači zvonovi najmileje vabijo k molitvi, domači zvonik, dasi skromen in ponižen, dviga se najlepše pod oblake, domača cerkev je sveti hram, kjer je najprijetneje moliti. In ti holmci, te livade, ta drevesa, travniki in vrtovi: ali niso to živi svedoki naših mladih let, iz one srečne dóbe, ko nam je bil ta kraj ves svet? Hladni potok šumlja tam v vrbovi senci, šumlja in vrši sicer kakor nekda, a poslušaj ga, popotnik, postoj in glej njegove brze valčke!

Ali ti ne doné na uho znani glasovi? Da, to so glasovi nekdanje mladosti, to je pesem prošlih, cvetočih let.

Rodna hiša, nikdar zabljeni mili dom! Kolikokrat so se že trudila peresa, pesniki so ubirali strune, da ti ovekovečijo slavo, da natanko in obširno razodenejo čustva, kakoršna prevevajo srce o taki priliki, ko se po dolgih letih zopet vrača trudni sin v naročje ljubljene māmice, v okrilje očetove hiše! Kolikokrat je že donela pesem tebi v slavo, mili dom: a vse pesmi in vse izbrane besede ne morejo v meni nadomestiti tega, kar mi je rodna hiša!

Iz vsakega kotička nam glasno govoré dogodbe iz otroških let, z vseh sten nam doné spomini na drage pokojnike, ki so tu živeli, tu nas učili in slednjič pod to blagoslovljeno streho zatisnili svoje oči. Kdo si ne želi umirati v rodni hiši, kdo ne želi počivati poleg domače

cerkve? Zdi se, kakor da je od todi bliže v nebesa. Kam ne zapelje človeka sladko čuvstvo domorodne ljubezni?

Še kolikorkrat je vzel kdo popotni les v roke ter zapustil rodni kraj, bodi že vzrok kakoršna koli sila, prej ali slej so mu potekla leta bivanja na tujem in srce si je želelo nazaj v milo domovino, nazaj med mladostne spomine. Čim dalje je človek od rodnega kraja, tem večja sila ga tira nazaj med njegove drage domačine, med nezabne povesti in nežne dogodke otroških let. Bog te čuvaj, rodni dom!

Oprosti, dragi bralec, to malo stranpotico, in vrniva se v one trenutke, ko sta Lovro in Valentin odhajala iz doma. Tudi njima se je oglašal črv nezaupnosti v bodočnost, mučila ju je zavest, da odhajata na ptuje brez vsakoršne misli, da se kdaj vrneta. Ako je hotel Valentin prijatelja le spomniti kaj takega, takoj ga je ta sramotil, da si ne upa nikamor od očeta in matere. Škoda, da je bil kdaj vojak. Valentinu niso bile vseč take litanije, a potrpel je.

Mnogo so pili tiste dni, in še potem med potjo sta mladeniča užila mnogo vina, ki sicer oživlja dušo in telo, a v obupnosti in brez mere užito oživlja tudi dotlej nezpane strasti, ki slednjič zamoré celó vest. Lovro je rekel, da si z vinom gasi jezo, hotel pa je menda pogasiti tudi pekočo vest, ki se je oglašala vedno jače, ali nečesa vendar ni mogel reči, da preganja z vinom — namreč zavesti, da zapušča za vselej rodni dom. Kolikor dalje sta bila namreč od rodnega kraja, toliko siloviteje so ju nadlegovale trezne misli; spomini na domače ljudi, spomini na lepa mladostna leta, medel pogled v najbližjo bodočnost. Obema je izginila vinjenost, pijača ni dišala več, obraz se jima je razjasnil in molčala sta, zroč vsak pred-se.

Nista bila še prav v Ljubljani, ko se je v obeh zbudilo tiho kesanje. Drug drugemu sta omrzela.

V Ljubljani sta se slučajno prepozno vračala na vlak in sedla vsak v drug voz. To je Lenčkovega jako kačilo, ker ni vedel pravega vzroka. Vlak se je namreč že jel premikati, ko je stopil Valentin za Lovrom k vratom; tedaj pristopi sprevodnik, odpre vrata drugega voza in potisne Valentina notri. Lovro si je pa mislil: 'Bedak! Najrajši bi se mi umaknil, da bi jo potem skrivaj pobrisal domov. Revše, in še kako mi je obetal, da pojde z menoj tudi na konec sveta! To je junak!' — Sklenil je, da se mu nalašč skrije na Zidanem mostu ter jo krene na Hrvaško tudi brez njega. Med vožnjo je bil namreč spoznal sopotnika Hrvata, ki mu je obetal na neki grajščini lep zaslužek, in zmenila sta se. Tudi Valentin bi lahko šel z njim, a sedaj ga ne mara, ker se je pokazal tako malo mož-beseda.

Toda na Zidanem mostu je bil sestanek drugačen, kakor ga je želel Lovro in kakor ga je pričakoval njegov tovariš. Tudi poslednji je namreč ugibal med potjo, čemu je prav za prav šel od doma. Naj obrača vprašanje tako ali tako, vselej je bil odgovor takšen, da ni drug kakor Lovro kriv te neumnosti. Zato sta se čudno pogledovala na sestanku. Lovro je stopal brezozirno po svoji poti, kakor da ne vidi prijatelja, Valentin se je pa podvival za njim in ga dohitevši potrkal na ramo, rekoč: „Kam tako hitiš, kakor bi stopal proti domu?“

„Menda se tebi res toži po domu“, odgovoril mu je Lovro rezko.

„O, meni — prav nič!“

„Zakaj si se pa umaknil in se nisi vozil z menoj? Morda misliš, da nisem uganil: zato, ker si mislil sedaj-le pobegniti domov k materi kakor mali samosrajčnik, ko je prvič videl podgano.“

„Jaz? domov?“ čudi se Valentin, „ali ne veš, da so meni doma vrata odprta vsak dan, če se hočem vrniti? Mari misliš, da bi te bil sedaj-le iskal, ko bi me bila želja vrniti se? Tega nečem. Naši doma bodo že kakor koli prebili brez mene; zato ti pa povem, da strahú ne poznam in po domu se mi ne toži kakor mlademu pastirju, ki je prvič gnal čedo na planino. Življenje me ne skrbi. Mlad sem, krepak sem, hvala Bogu, dela se tudi ne strašim. Živel bom, kamor pridem. In glej, prav zato lahko rečem, da se mi ne bo tako kmalu mudilo domov. Mogoče je, da boš ti, ki si tako slovesno obetal, da se ne vrneš ne prej ne po sodnem dnevu, brže doma nego jaz.“

„Ti mi to govoriš? Veliko bi bil dal zate, a da mi boš tako zagodel, ne bi bil mislil nikoli!“ Potem se je Lovro nekoliko umiril in nadaljeval pogovor manj ognjevit: „Zmenil sem se za delo na Hrvaškem. Ako greš z menoj, ne bo ti krivice. Morda tudi kupim tam doli kakšen kos zemlje in se ustanovim za vselej.“

Valentina ni veselilo poljsko delo na zimo, zato je rekel, da ne gre, in ločila sta se. Pred razhodom je moral Lovru slovesno obljubiti, da ne bo pisal domov, dokler ne mine jedno leto.

Šla sta na različni strani in z različnimi čustvi v srcu. Obljubila sta sicer drug drugemu poročati, kako se jima godi, a to je ostal nezvršen sklep, kakoršnih zagreši brezskrbna mladost mnogo, mnogo. Zato je bilo tudi zaman vprašanje v prvem pismu, katero je dobil Valentin od doma; kje je Lovro? Vedel je prav toliko kakor oni doma.

Nihče ni mislil, da se snideta sploh še kdaj, a sešla sta se prej kakor sta minili dve leti njunega potepanja po svetu, sešla sta se — v ljubljanski vojašnici. Tedaj pa je bilo pozabljeno vse žaljenje, vse ostre besede. Objela sta se kot rodna

brata, stisnila si roke ter vprašala drug drugega, kako je doma?

Kar sta Valentin in Lovro na ptujem, minulo je že več časa, in vendar je ostalo pri Lenčku navzlic vsem viharjem na starem. Ivanka se je branila možiti se na dom, izgovarjaje se s svojo nedoletnostjo ter z oziri na brata, stric Francè je pa tudi potegnil zanjo, če ni bilo drugače. Nada, da se povrne Lovro in da se povrne tudi Možinov Valentin, uspevala je v njej kakor rahla cvetka, kateri treba samo ugodnega vremena, da se razvije in pokaže svojo krasoto. To se je zgodilo posebno letošnjo pomlad, ko je Lovro pisal sestri na Malo Polico; pozneje je tudi ona dobila pismo s Hrvaškega, kjer je trdil, da mu je dobro ter skrbno povpraševal, kako je kaj doma, očeta pa ni omenil. Tudi se ni izdal niti z jedno samo besedo, da hrepeni po domu, in vendar sta sestri to čutili iz vsake vrste njegovih pisem. Ivanka je osnovala že nov načrt, kako bi spravila sina z očetom. Govorila je ž njim in ga povpraševala o raznih stvaréh, spomnila tudi Lovra in njegove strasti, govorila je celó ostro o njem, da bi le oče pokazal, ali je sploh mogoča sprava. Toda oče je ostal še vedno stari Lenček, trmoglav in ponosen. Upogniti se ni dal ni toliko kakor suha veja.

Vmes se je vrnilo pa še nekaj drugega.

Pod jesen leta 1878. smo jeli Avstrijci zasedati turški pokrajini Bosno in Hercegovino. Marsikateri slovenski mladenič je moral ondaj zamenjati plug in motiko z vojaško puško ter iti nad Turka. Tudi rezerva je morala na bojišče. Med lovci 7. bataljona sta bila naša znanca Lovro in Valentin. Nagloma sta morala odriniti najprej v Ljubljano, potem pa ju je jaderno prepeljal vlak v Trst in v Dalmacijo, od koder so jeli prodirati v Hercegovino ter poditi dedne sovražnike slovenskih zemelj v nekdanje meje. — Naši vrli sodeželani z Velike in Male Police so mislili do zadnjega trenutka, da se bije cesarska vojska s pravim Turčinom. Stare ženice, ki so še od svoje babice slišale strašne pravljice o Turkih in njihovih grozovitostih, opisovale so nam otrokom dogodke, došle pristno ali pokvarjeno z bojišča, z vsem tistim strahom in vso sveto jezo, kakor so nekdam one poslušale strahovite dogodbe iz turških bojev. Tedaj se je v marsikaterem mladem srcu vzbudila želja, a tudi oledenelo in zakrkneno srce je čutilo potrebo in neukrotljivo silo, da se osveti. Velike in male pesti so se stiskale in usta so na tihem šepetala: „O, to bi ga! Za nekdanje in dandanašnje grehe bi ga mi nagnali, Turčina. Ali bi ga!“

Premnogi materi so se tedaj udrle solze in marsikatera nevesta je bridko zastokala, doznavaša, koliko slovenskih sinov je padlo pri ti in oni trdnjavi. Z obraza si jim bral željo: „Oh, da

bi bil naš še živ! Kako rada bi ga še videla!“ In potok solza je zopet orosil obličje skrbni materi, mili sestri in ljubeči nevesti. Možinov Valentin je večkrat pisal od vojakov domov zastran denarjev, Lovro pa ni v nobenem pismu do sester opomnil, da mu česa nedostaja. Stric in sestri so mu poslali po kakšen goldinar, in ni se ga branil; očetu pa niso o tem ničesar povedali, niti tega, da Lovro sploh kdaj piše domov.

Vedno žalostnejša in strašnejša poročila so prinašali časniki iz boja. Marsikdo, ki je spremljal tega in onega znanca v mislih na boj, izbrisal ga je v spominu iz vrste živih. Saj je mnogo slovenske krvi popila bratska zemlja Bosne in Hercegovine, in mnogo slovenskih junakov jo je pokrilo s svojimi telesi. Ali boja še neče biti konec. Danes so zvedeli, da so Turki zajeli oddelek naših, porezali jim ušesa in nosove ter jih potem umorili; jutri je počila na Veliki Polici strašna novica, da imajo Turki ostrupljene krogle.

Ondaj je začelo tudi starega Lenčka nekaj grebsti okrog srca. Bilo je očetovsko sočutje do izgubljenega sina, ki je sleharni dan, sleharni trenutek v smrtni nevarnosti. Utegne ga izgubiti za vedno. Njegov sin je, njegova kri. „Bog vé, kje je pa tisti naš!“ vzdihnil je nekega dne nehoté pri južini. Nikdo mu ni mogel odgovoriti, vendar je bilo to vsem navzočim dobro znamenje, da se vsa stvar morda vendar obrne na bolje, če Bog obema ohrani življenje in zdravje. Težko sicer, a morda, morda vendar . . .

Osobito Ivanki je bil ta vzdih dober znak. Zahvalila je Boga, da je tako uredil, v srcu so ji pa oživele vse prejšnje nade in tudi prejšnji, še nezvršeni načrt. Predobro je namreč vedela, kakor ji je pravil svak z Male Police, da bi se oče ne branil Možinovega Valentina za svojega zeta, ker vé, da bi temu ne mogla ona prav nič ugovarjati. Premišljala je to stvar, posvetovala se s stricem in sestro. Francè je rekel, da bi bilo pač dobro še nekoliko počakati, sicer pa naj ukrene, kakor ji veli srce; stric je namreč vedel, da se je njeno srce že davno odločilo v ti stvari — za Valentina. Sestra je mislila in tudi sprog ji je pomagal trditi, da bi bilo najbolje stvar zvršiti takoj, ko se vrne Valentin iz vojske.

Vse te ukrepe in posvetovanja je zvedel kmalu potem, kdo vé po kakšni poti, tudi oče Lenček. Odslej je začel obračati vsa opravila tako, kakor da se ima prihodno jesen zvršiti neka važna prememba v Lenčkovi hiši.

Minulo je poletje, minula je vojska v Bosni in Hercegovini, tudi jesen je že na koncu svoje vlade. Vojaki so se vrnili domov, ko so dokončali

trudapolno delo, izčistivši obe vznemirjeni deželi vnanjih in notranjih sovražnikov. V spomin so dobili tudi vojne svetinje, a naših znancev z Velike Police ni od nikoder. Vsakdo mora sklepati, da sta še živa in zdrava, že iz tega, ker ju čaka doma vojaško odlikovanje. Možinov Valentin je

zaslužil zlato, Lovro pa bronasto svetinjo. Izkušeni stari možje in dosluženi vojaki so trdili, da je zlata svetinja Valentinova znamenje odlikovanja v boju; mlajši vojaki najnovejše dóbe so pa pravili, da bo dobival Valentin na mesec celo nekaj denarja, ker bo nosil zlato svetinjo, a

Madonna della sedia. (Naslikal Rafael.)

tega jim starejši niso dali veljati, in drugi možje, katerim je velikodušno prizanesla vojaška suknja, niso vedeli, kaj je resnica ter so verjeli tem in onim. Želeli so domov Valentina, saj on mora vedeti, kaj je pravo: želeli so ga domov njegovi dragi domači, želel ga je oče Lenček in njegova družina, ne izvzemši Ivanko. Toda Valentina ni

bilo, dasi so mu vrstniki zavidali srečo. Nekateremu človeku je sreča res prava sestra, Valentinu je vojska prinesla svetinjo, Ivanko in Lenčkovo imovino, a drugim zgolj nesrečo.

O Lenčkovem je malokdo vprašal, ali se vrne, zakaj vse je kazalo, da se mu pot kmalu popolnoma zaraste v domovino. Najbolj so se

pa ljudje čudili, da po vojski ni še nikdo pisal domov. Toliko vedó, kje bivata, kolikor prej.

V ti neodločnosti je minulo jedno leto.

Za božič je pisal Valentin starišem in nanzanil, da se vrne v kratkem času domov. Kakor bi trenil, raznesla se je ta novica po vasi, in ne moremo se odločiti, da bi rekli, kje so je bolj veseli, pri Možini ali pri Lenčku. Vesela in zajedno tudi žalostna pa je bila Ivanka, ker je vedela, da veselje v njih hiši o Valentinovi vrnitvi ni prazno veselje.

Na Svečnico popoldne je bilo, ko so pri polnih kupicah sklepali v Lenčkovi hiši, v kakšne in čegave roke pride sedaj imetje. Podgorec je bil kar v ognju. Dasi mu je onikrat izpodletelo in sedaj nikdo niti mislil ni na njegovega sina, obračal je pogovor vendar tako, kakor da bi ga rad spravil v Lenčkovo hišo. Oče Lenček je danes namreč povabil Podgorca in Možino na prijateljsko posvetovanje. Možina je mirno sedel na drugem koncu mize, pridno pil in zvesto poslušal Podgorčeve smešnice, katerim je bil očiten namen nagniti strica Franceta in Lenčka na svoj malin. Slednjič se razvname celo zložno sedeči Možina, in France mu je pritezal:

„Ti, Podgorec, res prav govoriš, tudi gladko govoriš: ali če so ti že kdaj pri ti pošteni hiši povedali svoje misli, po kaj bi silil, da ti jih povedó še drugič? Menímo se rajši o čem drugem — če ni drugače!“

Tu mu seže v besedo Podgorec, ki je med prejšnjim govorjenjem težko mašil odgovor v usta, da mu ni ušel prezigodaj, kar bi ne bilo lepo niti moško:

„E, Možina, da bi jaz ne vedel, zakaj kaže tebi danes obračati plašč po burji, preneumen bi bil. Res, ne bom rekel: vrl dečko je tvoj Valentin, pa meniš, da bo hotel sedaj poznati vaš dom, vašo skalo in vaše brežine? On je gospod! Zlata svetinja, ali misliš, da to nič ne vrže na leto? Meni verjemite, možje pošteni, Valentin ne bo hodil orat ž njo. On se bo popolnoma pogospodil, če se ni že, tako vam povem.“

„Jaz pa ne verujem“, dé oče Lenček počasi in tehtno, „da bi se prevzel Valentin; zdel se mi je vedno pameten in moder mladenič. Meni je bil prav všeč.“

Podgorec se je vgriznil v ustnico, pogledal po strani Možino, potem pa še strica Franceta, rekel pa ni nič. Slutil je menda, da je njegov trud zastonj.

„Ali veš, Možina?“ vpraša Francè, „kje biva sedaj Valentin?“

„Na Štajerskem je nekje, tako je pisal oni dan, pa imena ne držim v glavi. Bog vé, če pride res domov in se ne obrne prej še kam drugam. Zdi se mi, da se je že preveč navadil po-

tikati se po svetu. Po vojski je pisal samo jedenkrat domov; pa saj mi je pravila oni dan vaša Ivanka, da tudi Lovro ni nič pisal, kar je minila vojska.“

„Naša Ivanka je zmerom rada okoli vaše hiše“, reče Francè in dostavi smeje: „Morda se ti ponuja za nevesto, Možina. Ali bi jo maral?“

„I, i, zakaj ne? Le sina bi rad dobil domov, zakaj brez njega ne more biti Ivanka naša nevesta — če ni drugače“, odrezal se je Možina, smejal se prav na drobno ter se prijemal za kolena, tako dobro se mu je zdelo, da se mu je sponesla tako izvrstna šala.

„Veš kaj, Možina“, dé Podgorec, ki je bil sicer že popolnoma obuhal ob svojem načrtu, a sedaj pa vendar oživel, videč, da kaže na sprotni strani vsaj pijača: „Pa naj se vrne tvoj Valentin, ti pusti njemu in oče Lenček Ivanki svoje gospodarstvo, in vzameta naj se. Tako je! Zadosti bodeta imela, vsi bomo pomagali in nikomur ne bo nič krivice.“

Dobro jo je zagodel Podgorec. S tem predlogom so bili vsi zadovoljni ter začeli pridevati vsak svoje pomisleke, dostavke, prenaredbe in zaključke ter se slednjič vendar zjedini, da bodi Možinov Valentin Lenčkov prihodnji zet. Sedaj treba delovati na to, da se čim prej vrne v domovino.

V tistem času, ko so se možje razgovarjali o tako važnih rečeh, bila je Ivanka sama v zgornji sobi in čitala pismo, katero je pisal brat Lovro. Blago srce je imela do njega in marsikatera solza je kanila na papir ter nepobrisana razmakala črnilo. Lovro je namreč pisal to-le:

Ljuba sestra!

Žalostno je moje srce vselej, ko Ti pišem, ker se še vedno spominjam doma, katerega ne bom videl nikdar več.

Pero vžamem v svojo desno roko in Te pozdravim čez hribe in doline, poljubim Te in objamem, preljuba sestra, in Te prosim, da imej potrpljenje z mojim revnim pisanjem. Nobena krogla me ni zadela v vojski, hvala Bogu, zdrav sem prišel iz nje. Naznanjam Ti, da sem sedaj v Bosni blizu Sarajeva, prišel sem na malo posestvo in sem se oženil. Vem, da bi rada poznala mojo nevesto, tudi misliš gotovo, da je kaka Turkinja. O, ne! Vidiš, to je prav narobe. Ona pravi, da smo vsi bratje, ker govorimo tak jezik, da se unemo. Drugih ljudij pa nimajo tukaj tako radi.

Ko smo oblegali trdnjavo Klobuk, prišel sem jaz in Možinov s svojimi tovariši na tak kraj, da smo morali mimo neke hiše proti mestu. Vedeli nismo prav nič, ali so v nji

prijatelji ali sovražniki. Bili smo že za dober streljaj blizu hiše, ko ni bilo še nikakoršnega znamenja, kaj je v nji. Tedaj se pa usuje skozi okna, skozi vrata, svisli, špranje, in sploh, koder je kdo mogel, usipal je svinčenke na nas. Kakor snopje so ležali naši fantje po tleh. Komu ne bi kri zavrela, ko je videl tako grozno morijo in turško prevaro! Kakor veš, Možinov je želó hud, kadar se ujezi. „Lovro“, pravi, „jaz pojdem nad nje tudi sam, če ni drugače!“ — „Ne — pravim — to ne sme biti, pojdeš v gotovo pogubo!“ Nisem mu mogel ubraniti. Planil je naprej, jaz za njim in še nekaj drugih. Prej ko smo ga dohiteli, razbil je vrata in sam podil širokohlačnike po hiši. Bilo je kakih dvanajst Turkov. Nekaj jih je ušlo skozi streho, nekateri so se še zvijali po tleh v smrtnih težavah, ker jih je posabljal Valentin. Kar zagledam, da se tam v kotu naši vojaki hudujejo nad nekom: „Turek si!“ — „Nisem, Boga mi!“ odgovarja oni. Poleg starca je bilo zvezano tudi neko dekle. Turki so ju ujeli, da bi jih ne izdala.

„Dregni ga, dregni nesnago! Za norca te ima, saj vidiš, da je Turek!“ kričal je neki Gorenjec.

„A, nemoj, brate, ja sam hrišćanin, kao ti, tako mi Boga svetoga, tako mi Majke Božje!“

Neki vojak je bil že nastavljal bodalo, da bi je porinil jetniku v trebuh. V tem hipu prihitim jaz in zakričem: „Stoj!“ Vojak je sicer odstopil, a bodalo je imel še vedno pripravljeno. Jaz sem se bil že v Slavoniji do dobra privadil hrvaškemu jeziku, kakor govoré v Bosni in Hercegovini, zato sem umel jetnika prav vse, kar je govoril. Prosil je, naj ga rešimo, nikari umorimo, saj je naš brat, naša kri in kristijan kakor mi. Ona deklica se je plaho stiskala za starca. Videti je bilo, da je njegova hči. V tem, ko sem ga jaz izpraševal, povezali so moji tovariši že vse Turke. Prihiteli so nekateri častniki za nami ter veleli jetnika razvezati, in ko se je dognalo, da nista sumljiva, tedaj smo ju izpustili. Njegove oči so bile polne hvaležnosti, njegova usta polna zahvale, ko se je starec poslavljaj od nas. Hčerka se mi je vrgla k nogam: „Bog plati, Bog plati, gospodaru! Ti si naš! Ne žabimo te nikdar!“ Pripovedovala sta mi, da so ju na potu zgrabili Turki, ko sta bila namenjena k sorodnikom, kakih dve uri od Klobuka. Povabila sta me, naj ju obiščem v onem selu. Obljubil sem, a v vojnem strahu tudi zabil izpolniti obljubo. Vzeli smo trdnjavo še tisti dan, po-

sedli vse, kar smo zajeli, prestali mnogo, mnogo hudega. Slednjič je vendar Bog ukrenil, da je nehala vojska; zares naveličal sem se bil gledati ono mesarsko klanje.

Za hrabro početje pri tisti hiši, kjer smo zajeli in pobili toliko Turkov, rekli so, da dobi Možinov zlato svetinjo. Vem, da ga že čaka doma kakor tudi mene; četudi ni zlata, vendar bi jo rad videl.

Vojska mine. Vsakdo jo je, prej ko je mogel, potegnil na svoj dom; le jaz sem želel takoj ostati v deželi in ostal sem. Namenil sem se bil potovati iz Hercegovine v Bosno, in glej, sreča je nanesla, da sem našel v neki vasi stara znanca od Klobuka, kjer sem ju rešil smrti — Ilija Bogovića in njegovo hčer Jelico. Mislila sta, da sem ju prišel obiskat, kakor sem obljubil. Stregla sta mi in pripovedovala vsem, kaj sem jima storil v stiski. Napravili so bogato gostijo, prav kakor svatbo, in moral sem se veseliti z njimi, zakaj častili in hvalili so me tako, da se mi je zdelo skoro grešno. Povedal sem, da namerjam v Sarajevo, in še bolje sta se oveselila in rekla, da pojmeta tudi ona tje, saj bode sedaj zopet red v deželi, zato upata dobiti zopet prejšnje svoje imetje, katero so jima vzeli Turki. V sarajevski okolici je njih dom. Imela sta poleg hiše tudi malo prodajalnico ali dučan. Tudi kos zemlje sta obdelovala. — In da Te ne bodem dalje mučil s svojim pisanjem, povem v kratkem: Šli smo vsi skupaj v Sarajevo, ostal sem pri njih, kjer sem še sedaj in — Jelica je moja žena. Starec mi je pustil vse svoje imetje. Nekaj sem še dokupil, in sedaj živimo zložno in zadovoljno, le včasih se še spomnim, kako je bilo doma. Jelica Te želi poznati in Te najsrčneje pozdravlja, kakor tudi jaz, do mrzlega groba

Tvoj

zvesti brat

Lovro.

V Sarajevu, dné 21. prosinca 1880.

Ljudje so opažali, da zadnje čase prav mnogo občujeta Lenček in Možina. Marsikdo je rekel: jednaka nesreča ju goni skupaj. Človek lože trpi, če ni sam. Oni pa, katerim so bili znani dogodki prošlih dnij, čudili so se, da iz vse stvari ni še nič. Ker so že naprej vedeli nekateri, da misli Ivanka prav rada na Valentina, čudili so se sedaj, kako da nič več ne piše, ko je vendar že zvedel, da ga hoče Lenček za zeta. Ugibali so in ugibali, ali uganili niso. Vzroka ni povedal niti Lovro, ki je odtlej že dvakrat pisal Ivanki.

Minula je pomlad, vročina je pritiskala, cve-tice po livadah so tožno povešale glavice ob opoldanjem času, in ljudje so računali, koliko bo ta suša škodovala raznim sadežem. Opravljali so domača opravila, da bo potem ob košnji več časa pri senu. Nekateri so tudi pripravljali nerodovitne njive in trebili skalovje za drugo setev.

Neki večer se je vračal s polja Možina in srečal gospoda župnika na sprehodu. Spoštljivo pozdravi častivrednega gospoda, kakor treba in kakor je Možina storil tudi rad in z veseljem. Po pozdravu je hotel naravnost dalje, da ga ne bi zopet kdo motil v mislih. Govoriti se mu je zdelo sitno in celó preveč. Toda kakor kaže nocoj, treba bo potrpeti. Gospod ga ustavi:

„Poslušajte, Možina! V neki stvari bi rad govoril z vami resno besedo.“

„Prav rad, duhovni gospod, prav rad poslušam“, odvrne Možina v zadregi ter potiska klobuk nekam tje na stran, nevedé, ali bi bilo prav pokriti se ali ne.

„Možina, pojdiva rajša v župnišče! Nečem, da bi takoj zvedeli vsi ljudje, o čem se midva meniva.“ Dobrodušni možiček se je ustrašil gospodovih besed, in toliko lahko rečemo, da v taki zadregi ni bil Možina že dolgo ne, kakor je tudi res, da tako dolgo kot nocoj ni še nikoli stopal ob župnikovi strani. Marsikomu bi bilo to v posebno čast, Možini je bila sedaj le težava.

Med potjo je bil premišljal svoje gospodarske razmere, razporejal delo, katero najbolje kaže sedaj pred košnjo, spomnil se je tudi svoje živine ter dognal, da mora prvi deževni dan popraviti mali liski jasli, ker jo sivka zajeda. To je že tako, sklenil je nazadnje svoje razmotri-vanje, da je celó med živino nevoščljivost. V takih mislih ga je srečal župnik. Zato ne more Možini nikdo zameriti, če je bil vpričo gospoda, s katerim ima opraviti največ jedenkrat v letu, precèj raztresen. Iznenadilo ga je sploh to, da bi se rad gospod nekaj pomenil ž njim. Ko bi bil mogel tako hitro misliti — Možina se ni nikoli pre naglil — pretipal bi bil do kosti vse slučaje, v katerih je sploh mogoče, da zadeneta z župnikom skupaj, a tega ni mogel končati. Prišla sta pred župnišče, in Možina je bil prav trdno prepričan, da se je gospod pomotil in uštel ter njega zamenjal s kom drugim, kar se mora takoj pokazati. In tedaj, oh, in tedaj jo pobriše iz župnišča, kolikor bo dopuščala sapa.

Sedaj si pa mislimo, kako je zinil Možina, ko mu je gospod povedal, da ga je klical zastran Lenčkovega Lovra.

Skrbni duhovnik mu je stvar pojasnil tako, da bi bil sicer že sam stopil v Lenčkovo hišo, pa to bi ljudem preveč razvezalo jezike, zato je Možini razložil natanko Lenčkove dolžnosti do sina, pa tudi Lovrove do očeta. Rekel je, da je

grdo, ker se sin tako imovite, sloveče hiše potika po svetu zaradi malenkostnega domačega pre-pira. To je žalostno za vso rodbino. Najhujše je pa to, da išče Lenček poleg svojega sina drugega zeta. S tem se pravi zametati lastne otroke ter jim zajedno dovoljevati, da ravnajo svoje-glavno, ko je človek — kam ne mladenič! — potreben očetovega nauka do groba.

Možina je pritrdil župniku, saj je tudi sam že premišljal to stvar in se uveril, da je res žalostna. Nekoliko se je v ti stiski in zadregi vendar še spominjal, da bi potem ž njegovim Valentinom ne bilo nič pri Lenčku, ali kakor sitno muho je zapodil to misel, zakaj jezen je bil, da ga sploh nadleguje v ta čas.

Potem je zvedel oče Možina, da bi on lahko veliko pomogel v poravnanje te sitne zadeve. Prva skrb mu bodi, da privabi domov lastnega sina, ki tudi išče kruha po svetu, dasi bi lahko delal doma in pomagal očetu. Tako govorjenje se je zdelo Možini izprva strašno sitno, toliko da ni zastokal na glas; a pozneje je izprevidel, da bi bilo zanj veliko polajšanje, ko bi se vrnil Valentin. A da bi se sam bavil s takimi sitnostmi, tega ni umel. Vzrok je ta, da nima časa, vzrok je tudi ta, da se ne razume mnogo na knjige in prav nič na pisanje. Možina bere le toliko, da izdela vsako nedeljo na bukve sv. mašo, ostalo je že pozabil. — Drugo skrb mu je pa naložil župnik s tem, da mu je rekel povedati Lenčku njegove besede. Ko doseže toliko, da pride domov Valentin, pomagal si bo Lenček lahko sam ter spravil tudi svojega sina domov. Rad je obljubil Možina vse, še veliko rajši se je pa poslovil od župnika in si mislil: „Pa še te sitnosti!“

Bilo je nekaj tednov pozneje. Pomladansko sušo je pregnal sv. Petra dež, ki pride tako gotovo vsako leto z imenovanim svetnikom v de-želo, kakor je gotovo, da nikdo ne pomni pra-znika sv. Petra brez dežja, pa naj se kdo prepira s pratikarji tudi do sodnega dné. Toda tisto leto gotovo ni bilo — vsaj na Veliki in Mali Polici ne — hroščevo leto, zakaj komaj da je bila zemlja namočena za nekaj časa, začela je zopet nestrpna vročina, nebo pa ubrisano kakor umito. Prva polovica avgusta je rastlinje, pašnike in livade tako osušila, da so na Veliki Polici že več kot jeden teden prosili dežja, in oče Lenček je trdil, da ga ne bo, dokler se ne premeni luna. Ali sedaj ga ni veljalo, in tri dni pred sv. Rokom se je pooblačilo in rahel dež je napajal zemljo. Stric Francé je dokazoval bratu, da so njegovi ozebki boljši vremenski prerok nego vse pratike, naj bodo že male ali velike. Brat Janez bi mu bil ugovarjal — veljavna sta oba — pa že več časa je stopal Lenček nekam zamišljen okolu delavcev. Nikomur ni hotel povedati, kaj ga žali, kaj mu ne dá mirovati. Lenček je namreč pre-

mišljaj, kako bi ugodil pravični župnikovi želji, pa tako, da ne bi se moral klanjati ne na levo ne na desno. Nerad bi bil pojedel izrečeno besedo, nerad bi se zameril župniku. Veliko mu je bilo namreč na tem, da je mogel s ponosom trditi: „Naša hiša še ni bila z nobenim župnikom navskriž.“

Letos pomladi mu je pravila Ivanka, pa je ni hotel poslušati — sedaj mu je žal —, da je Lovro menda v Sarajevu. Tedaj jo je zapodil strani, dasi bi bil rad zvedel kaj o Lovru, kakor ga je trlo, da se ni takoj po vojski vrnil domov. Saj je njemu težko, težko, da mora iskati zeta, a nazaj se ne dá. Tudi je preponosen, da bi Ivanka zopet izpraševal o oni stvari. A tisti deževni dan pred sv. Rokom ga je obšla neka posebna misel.

Doma v sobi je sestavljal golido, ki se je bila dekli sesula še prošli teden, mislil pa je o Sarajevu in morda še o čem drugem. Naglo vstane, dene golido v kot in začne premetavati knjige po polici. Bilo jih je lep kup. Slednjič najde med njimi majhen zemljevid, razgrne ga prav rahlo na mizo, nasloni na nos naočnike ter išče dolgo, dolgo neki kraj na njem. Ko ga najde, potiplje ga prav dobro s kazalcem desne roke, potem pa vzame šestilo, upre jeden krak tje, kjer méni, da je Ljubljana, drugi pa nekam tje doli nizko, nizko. A mera mu ni nikakor kazala prave oddaljenosti, zakaj šestilo, katero je prej rabil pri golidi, bilo je nekoliko preokorno. Sam s seboj nezadovoljen pokliče Ivanko:

„Pojdi h krojaču, pa reci, da ga prosim na pòsodo šestilo. Moje je prenerodno.“

Ivanka hiti in se vrne. Čudila se je na tihem, kaj neki je napotilo očeta, da rabi zemljevid in zahteva šestilo. Ko nekoliko postoji pri mizi, vidi, kolikor se je mogla spomniti iz šolskih let, da meri oče nekam tje doli, kjer so svoj čas pravili tudi nji, da je turška oblast. Nečesa se je domislila: kaj, ko bi oče — — —? Ne tako daleč ni mogla. Srce ji je od veselja zaigralo, ker je slutila, da meri oče samo zastran Lovra. Srce se mu je omečilo, a pokazati neče. Morda namerja celo sam — — oh, to je preveč. Saj tudi ni treba. Kaj bo potem ž njenim načrtom? Veselo se je obrnila in šla v kuhinjo.

Ta dan se je zopet razlégalo veselo petje iz gornjih prostorov Lenčkove hiše. Zalivala je cvetice na oknih ter mislila na brata, na nje-

govo vrnitev in tudi na Valentina je mislila. Lovro ji je namreč pisal zadnjič, da je Možinov pri njem, in kadar se vrneta v domovino, prideta skupaj. In njena bistra glavica je že davno izdelala načrt, kako bi na lepem spravila brata z razžaljenim očetom. Stvar je bila namerjena tako, da se mora Lovro, prišedši domov, ustaviti pri sestri na Mali Polici; tje povabi Marija tudi očeta, ne da bi kaj vedel o tem. Ko se snideta tako nepričakovano, mora pretresti oba; saj je Lovro voljan kot testo, in oče celó pripravljen iti ponj. Ako bi še to ne pomagalo, stopita obe sestri med brata in očeta. Ženske solze so odvrnile že marsikak razkol ter poravnale dolgoletna sovrašva. Vse kaže, da bo to prelep dan. Hvala Bogu zanj. Kako dolgo ga je želela Ivanka!

Sv. maša bo pri podružnici sv. Roka na Mali Polici, shod in običajni „struklji“ — in pa prava nedelja sprave. Lovro pride dotlej gotovo, saj je pisal že davno, da pride najbrž še v saboto.

Ti trije dnevi so bili za Ivanko prazniki, kakoršnih še ni občutilo njeno srce, kar je Lovro po svetu. Oh, da bi smela vse povedati očetu; ali oče je za take stvari neobčutljiv in trmast, zato si Ivanka še prav ne upa. Toda kaj bi pravila? Ali ne bo veselje toliko večje, če se snideta tako nenadoma? Oh, to bo prava svatba! Morda pride tudi res Valentin! Da, mogoče, saj bivata blizu skupaj že dalj časa.

Stric Francè je menda nekaj izvohal o vsem podjetju in imenitno se je držal, zeló imenitno. Zdrava noga se mu je takoj podaljšala za dobra dva prsta in vspenjal se je na-njo strašno visoko ter stopal po vasi takó ravno in ponosno, kolikor je le mogel, a povedal ni nikomur, kaj ga takó povzdiga. Marija na Mali Polici je kuhala in pekla tiste dni pred sv. Rokom več nego prej tri leta skupaj za domače opravilo. Že pozno v saboto zvečer je bilo delo končano in z neko opravičeno samosvestjo je rekla svoji hčerki Marjetki, ki je skrbno opazovala mater pri peki, da še za njeno svatbo niso toliko in takih rečij pripravili v hiši kakor za juteršnji dan. Soprogu ni vendar ničesar povedala o tem, kar so namerjali v praznik sv. Roka. Le to se ji je zdelo nekoliko čudno, da Lovra ni še nocoj, dasi je že pozno. Rada bi mu bila povedala marsikaj, kar jutri ne bo mogla, rada bi ga bila pozdravila — prva. Kdo ji more to zameriti? (Konec.)

Biserji.

9.

Če vse imajo, kar želé,
Možgani radi zvođené.

10.

Kdor rad čez druge govori,
Mu reci: Brate, tak si ti!

Anton Hribar.

po glavi. Prav ugajalo mu je, ker je bil tako poskrbel za Katrico.

V nedeljo zjutraj je bila Katrica kakor iskra. Naspala se je bila prav dobro, minula jo je trudnost, in bolezen jo je pustila z vsemi nasledki. Zato je bil vojvoda vesel in zadovoljen. Goreče je molil in pel najlepše Marijine pesmi. A vmes je videl zopet oni obrazek, ki ga je včeraj motil, v ušesih mu je zvenel njen glas, tam v prsih je pa še vedno brnela vzbujena struna.

Popoldne so se vračali z božje poti. Sedaj niso več tako peli in molili, kakor so prejšnji dan. Imeli so druge pogovore. Vojvoda, ki je sicer najrajši korakal sam, družil se je h Katrici in se pogovarjal z njo nečolžne reči. Druge so nalašč spele za njima, posmehovale so se in šepetale marsikaj. Ona dva nista niti slutila, kakšni nasledki pridejo po takih shodih.

(Dalje.)

Dve svatbi.

(Povest. — Spisal Dobrávec.)

(Konec.)

Naslednje jutro so pokali topiči že zgodaj na Mali Polici. Cerkvenik je zvonil dan vsaj petkrat tako dolgo kakor ob navadnih nedeljah. Seveda, sv. Rok je samo jedenkrat v letu, in tedaj mora biti počeščen, kakor se spodobi. Kmalu po sedmi uri so se začeli zbirati ljudje iz bližnjih in daljnjih krajev na Malo Polico. Ženske s pečami na glavi in našopirjenimi rokavi so prihajale izmed Gorjancev, katerim so se Zdolenjci navadno posmehovali, da so še preveč rovtarski in okorni, ako se tudi Velika in Mala Polica ne prištevata popolnoma z vso pravico Zdolenjcem. Domačinke v pisanih rutah in kakor mastenjaki ozkih, nadelanih rokavih, pa pretrgane čez pas kakor mravlje, ozirale so se po Gorjankah preširno, a po Zdolenjkah zavidljivo, dočim so prave Zdolenjke v svoji noši, o kateri so mislile, da je jedino prava na svetu, prezirale Gorjanke in Poličanke, češ: Me vemo, kaj je lepa noša, ve nič. Tudi moški so bili v praznični, izbrani obleki, a ta se ni toliko ločila kakor ženska.

Oče Lenček se je pa napravljal na pot.

Že v saboto popoldne je velel deti kuhat par suhih klobas. V nedeljo jih je vtaknil v žep, odrezal ogel kruha ter stopil še v hram, kjer je natočil v pokončno, leseno posodo nekaj poličev vina. Potem je še dolgo, dolgo naročal ženi, hlapcem in deklam, kaj imajo početi, če se on ne vrne nekaj dnij. Vzemši v roke močno javorjevo gorjačo, rekel je: „Z Bogom! Dobro varujte!“ Ker ni nikomur razodel, kam gre, mislili so domači, da se je namenil kam okolu svojih dolžnikov, in prav gotovo je, da pojde danes k sv. Roku. Ivanka je šla z njim. Samo ona je slutila, kam misli oče potovati. Govoreč o samih vsakdanjih stvareh sta prišla na Malo Polico, odkoder je pičlo uro do bližnje železniške postaje. S silo se je premagovala, da ni povedala očetu, kako in kaj je z Lovrom. Dospевša k sestri, nadejala se je, da že najde tam brata, in

vse se pojasni samo, a varala se je. Sedaj ni kazalo drugače, kakor pregovoriti očeta, da ostane pri njih vsaj do popoldne, sicer se vsa stvar ponesreči. Obe sestri in svak so se trudili, in le s težavo se jim je posrečilo pregovoriti očeta, da je obljubil kositi z njimi. Z večernim vlakom se pa odpelje prav gotovo.

Popoldne po litanijah so sedeli na vrtu v senci.

Pogostoma sta pogledovali Ivanka in Marija na vrh klanca, kjer se vidi zadnji kos poti do velike ceste. Tam bi se moral prikazati vsak trenutek on — Lovro. A nič! Govorili so že danes mnogo, mnogo o njem, govorili so tudi o Možinovem Valentinu, pa oče Lenček se je malo mešal v ta pogovor, dasi ni bil slabe volje in še nikoli ni bil malobeseden, ko je bilo treba pohvaliti Valentina.

Solnce je že prevalilo nad polovico svoje popoldanje poti, sence sadnega drevja so se raztegnile po vsem vrtu, hladni veter je dahnil, in zbrani sorodniki so se jeli odpravljati na svoj dom. Tedaj stopi Ivanka nekoliko bliže očetu, ojunaci se ter reče: „Oče, kaj bi storili, ko bi prišel sedaj-le domov naš Lovro?“

„Domov da bi prišel? Ali si sanjala?“ čudi se Lenček.

„Ne, nisem sanjala, oče; o prosim vas, povejte, ali bi bili še hudi nanj, ko bi se vrnil?“

„To vprašaj!“ odgovarja Lenček mehko in rahlo. „Če se ni poboljšal, gotovo bi se moral še hudovati nanj; on je meni dolžan pokorščino, in jaz sem njegov oče.“

„In če se je morda poboljšal, če ga je izmodrilo življenje po svetu?“

„Potem sva zopet prijatelja, potem je zopet moj sin, kakor je bil prej.“ Vsi navzoči so radovedno pogledali Lenčka, zakaj ušesom ni nikdo mogel takoj verjeti, da je resnica. A vsakdo se je prepričal, da je govoril oče iz srca. Stric Francè, ki je bival navadno nekaj dnij pred in

nekaj dnij po sv. Roku na Mali Polici, pogledal je Ivanka in ji hotel kar z očmi razodeti, da je prav dobro uganil današnjo zvijačo. Rekel je:

„Moramo pisati po njega, da se ž njim vrne v hišo tudi stari red.“

„To želim tudi jaz na stare dni“, dostavi Lenček.

Ko so tako govorili pri Mariji na Mali Polici, prikazal se je vrh klanca človek v čudni opravi. Ivanka je opozorila sestro ter ji nekaj zašepetala na uho. Obema je hkrati zasijalo veselje na obrazu. Nastala je slovesna tišina.

Nekaj trenutkov pozneje so zagnali vsi skupaj soglasen krik: „Lovro gre, Lovro gre, Lovro je prišel!“ Res je ptujec v bosanski noši krenil s ceste naravnost na vrt, kjer je bila zbrana družba; a kolika prememba se je vršila vsem ta hip na licu, ko so vedno bolje spoznavali — Možinovega Valentina!

Pozdravili so ga kot starega znanca, pa tudi nič več. Niti Ivanka ni mogla reči sama sebi, da jo je Valentinov prihod resnično oveselil. Vprašali so ga, kje je Lovro in zakaj ni prišel. Valentin je povedal vse tako, kakor mu je naročil prijatelj v Sarajevu.

„Srčno rad bi šel s tukaj“, rekel mu je Lovro; „tudi vem, da bi mi oče odpustil, a bojim se ga, ker sem brez njegovega sveta napravil v življenju še drug važen korak, da sem se namreč oženil. Ti veš dobro, da mi tedaj ni kazalo drugega, in kar mi je bilo tedaj sreča, to mi je sedaj zapreka. A tožiti nikakor ne smem. Rad imam Jelico, rad imam otroka, zadovoljno in srečno živimo med seboj, a pred očeta si vendar ne upam. Pozdravi, Valentin, pozdravi vse domače; pozdravi Ivanka, in reci, da bi ji bil pisal, a bal sem se je žaliti. Bolje bo, da ji ti sam razložiš in jo potolažiš. Pozdravi očeta, povej mu, da želim vsaj pred smrtjo videti njegovo obličje.“

Ženske so jokale, ko je Valentin pripovedoval sporočilo, stric Francè je gledal v tla, oče Lenček je strmel in molčal. Potem je vstal in pogledal navzoče, pospravil svoje reči in dejal: „Pojdimo domov! Mislil sem, da ga je življenje v ptujem svetu kaj naučilo, a kakor se vidi, prav nič. Pravi, da bi me rad videl pred smrtjo. No, to je lepa želja, še lepša bi pa bila ta, ko bi bil vsaj rekel, da obžaluje svoj pregrešek, da bi se rad spravil z menoj. To je sedaj tudi nemogoče. Ptujka ženska, pritepenka, katero je pobral, Bog sam vedi kje, ne bo pri nas nikoli brusila praga, še manje, da bi hodila okoli mene ali mi celó stregla, jaz bi pa ne umel niti njenega jezika. Tega v Lenčkovi hiši ni bilo in tudi ne bo nikoli. — Pojdimo domov! Napotil sem se bil celó sam pogledat, če se je poboljšal, dasi ni tega zaslužil. Hotel sem se le prepričati, ali je

njegovo kesanje pravo, in sedaj sem se prepričal; pa brž! O jaz siromak, kako sem se prevaril! Pojdimo!“ Starcu je zalesketala solza v očesu, obrnil se je v stran ter jo pobrisal; zakaj ni se hotel pokazati ljudem, da mu je res žal po sinu.

Vsi so bili nezadovoljni z današnjim dnevom pri sv. Roku.

Večerni hlad je že objel zemljo, in zvezde so migljale na nebu ter se ljubko utrinjale druga proti drugi. Valentina so srčno pozdravili domači v rojstveni hiši. Ivanka se je pa ozirala v nebo, iskala je tolažbe nad zvezdami. Njeni upi so bili zrušeni, njene nade prazne. Ali najde tešila tam gori, Bog vé:

Še pozno zvečer je slonela na oknu ter brisala solzne oči.

V.

Nikdo ni več vprašal potem, ali se vrne Lenčkov Lovro domov.

Oče Janez je ukazal, in začele so se priprave za Ivankino možitev. Bil je dvakrat ali trikrat v župnišču, posvetoval se je s tem in onim mladostnim vrstnikom, slednjič sta se pa zmenila z Valentinom skoro sama. Ivanka se je sicer branila kakor prvič, in tudi stric Francè je zopet strašil s svojim odhodom iz hiše, a možitev se je navzlic temu določila za bodoči pustni čas.

Prišla je jesen in brezozirna zima je zagospodovala po vsi naravi. Kar hipoma je ognila svoj beli plašč čez vso naravo, in mraz je brisal čez hrib in plan. Božič je sicer prišel v milem vremenu, a stara resnica je, če se greješ o božiču na solncu, grel se bodeš o veliki noči pri peči. Takoj po novem letu se je vreme skesalo in jelo v veliki meri nadomeščevati vse ono, kar je bilo zamudilo pred božičem. Zavil je sever, pritisnila je burja, obema se je ustavljal jug, in nasulo je snega, da so se vsi čudili. Mrzlo je bilo naposled tako, da se je vsakdo bal pokazati glavo izpod strehe.

O pustnem času je imel Lenček mnogo opravila z urejevanjem svojih gospodarskih rečij pri sodišču, ki je blizu dve uri hoda od Velike Police. Prav do grla je bil sit vseh potij.

„Hvala Bogu“, dejal je tisto jutro, ko se je odpravil z Ivanko in Valentinom zadnjič k pravici. V ženitovanjskem pismu je pustil Ivanki, prihodni gospodinji, domačo hišo, a drugo hišo, glavnice in terjatve je pridržal sebi. Nazaj gredé so se nekoliko pomudili v trgu in tudi popili nekaj poličev vina. Saj drugače, kakor hočejo nekateri, ni veljavna takšna pogodba. Tudi je na Veliko Polico dolga pot, in človek ne smé samega sebe pozabiti v takem mrazu. Burja je brisala okolu ušes, kakor da bi rezal, a naši potniki so jo čutili le malo, ker jih je ugrela

nagla hoja, ugrelo tudi veselje, da bo sedaj menda vendar konec vseh neprijetnostij. In kdo ni vesel, ko dela ženitovanjsko pismo? To vprašanje je brezpotrebno. — Vendar Ivanka ni bila prav vesela. Najrajša bi bila še čakala, čakala toliko časa, da bi jo omožili k Možini. Potem bi imel Lovro prosto mesto v domači hiši. A koliko je nade, da se očetovo mnenje kdaj spremeni? Stricu in sestri, pa tudi gospodu župniku je povedala, da je prav nič ne veseli možitev, ker bo Lovro gotovo žalosten. Kako rada bi mu pomagala! Njeno blago srce je še vedno bilo zanj, bilo tudi za spravo, a sedaj je prepozno. Očeta ni moči več pregovoriti. Dobri angel sreče se je obrnil od nje, obrnil od Lenčkove hiše.

Oni večer, ko so se zadnjič vrnili iz trga, ni minil brez nevarnih posledic. Lenčka je stresal mraz, tožil je, da ga boli glava. Po noči se je potil in drugi dan ni mogel s postelje. Naduha ga je nadlegovala vedno silneje, pozneje je tožil, da ga zbada pod rebri. Poslali so po zdravnika, ki je povedal, da je dobil mož hudo pljučnico. Prihajalo mu je vedno huje. Drugi dan je že sopal jako težko, le njegova korenjaška narava se je še upirala hudi bolezni. Toda moči so pešale, čuti so slabeli, in Lenček je sklenil nekega večera, da uredi svoje reči za vselej. Slutil je, da se mu bliža zadnja ura. Začel je premišljati svoje življenje, in vedno težje je čutil, da nekaj ni prav v njegovih naredbah. Mučil se je in preudarjal, kakor preudarja človek, kateremu se ne strinjajo dolgoletni računi. Skrbel ga je sin Lovro. Še nikdar mu ni bilo tako težko kakor danes, še nikoli ni čutil tako živo, da je tudi Lovro njegov otrok, njegov izgubljeni sin. Prav živo mu je bila pred očmi sinova ločitev iz rodne hiše, živo je še pomnil zadržni dogodjaj in svoje obnašanje tiste dni. Misлил je in misлил, ali ni tudi sam kolikor toliko kriv žalostnega položaja v rodbini; prosil je Boga milostne sodbe, sam se je pa odločil poravnati, kolikor se je sploh še dalo. Z neurejenimi računi se nikdo ne spravlja rad s sveta.

V tem času je stopal na bregu Bosne, reke ob serajevskem mestu, mož visoke rasti. Naglo in nedoločno je stopal sem ter tje, postajal ob vodi, pogovarjal se sam s seboj in neutegoma mahal z rokama. Včasih je lahno vzdihnil, a vzdih njegov je bil, obupen in težek kakor kamen. Mrzel večer je bil, in mož se je vedno tesneje zavijal v plašč in vedno urneje korakal ob vodi gori in doli. Dasi je muezin z bližnjega minareta že davno poklical svoje mohamedanske vernike k večerni molitvi, in je v katoliški cerkvi že odzvonilo „zdravo Marijo“, vendar se noč-

nemu potniku prav nič ne mudi, da bi krenil v mestne ulice in poiskal prenočišča. Hladna voda ga tako ljubko vabi, da, pri vodi mu je najljubše. Ozira se na bistro vodo in na svetle zvezde nad seboj. Tudi nebeške luči ga vabijo k sebi. Da, k tem bi pohitel še najrajši, ali tudi v vodi odsevajo nebeške luči. — — Moža, ki ni nihče drugi kakor naš znanec Lovro, tarejo mučne misli. Neukrotljiva želja po domovini, želja, ki se mu je imela že popolnoma uresničiti, ta želja mu je izginila v prazen nič, kakor izgine pena na vodi — podoba svetne sreče. Oče ga ne mara, ker se je oženil brez njegove volje in ker ga je tedaj, ko je odhajal, samovoljno preveč razžalil. Oče ga ne more, ker neče, da bi mu stregla sinaha, ki niti ne ume domačega jezika, ženska, ki je kdo vé kakšnih ljudij in kakšnih običajev. Včeraj je dobil Lovro pismo, v katerem mu je Ivanka naznanila, da je oče nji zapisal imetje. Možinov Valentin bo gospodar na Lenčkovem domu; on, pravi, on, ki je jedini sin, moral se bo pa kakor izgoj potepati po svetu, dokler se nekje na ptujem ne odpre zemlja, da sprejme njegove utrujene ude k večnemu pokoju. Najrajši bi se bil zjokal ob tej misli, tako mu je bilo milo pri srcu. Da, zjokal bi se bil, kakor se zjoče otrok na materinem krilu. O, ko bi bila njegova mati še živa! Blaga žena! Kako rad jo je imel, in kolikokrat ga je potolažila, če se je prijokal domov od očeta, ki ni hotel povsodi in za vse slišati malega Lovreta. O, srečna leta! — Tedaj mu je z jokom tudi odleglo, a sedaj mu ne odleže, to dobro vé, nikoli več, nikoli več. O, ljuba mati! Njegova žalost je neizmerna.

Otožni mož se je naslonil na oboj ob bregu reke, nepremično je zrl v vodo in videl pred seboj jedino svojo neveselo prihodnost. Pregnan, sam med ptujimi ljudmi, ki so sicer dobri in ga imajo radi, a razumejo ga ne, — le domačin domačina ume popolnoma — kot izgubljeni sin, kot deveti brat se bo moral potikati po svetu on in njegovi otroci. To je hudo, a najhujša med vsemi je še zavest, da si je šibo, katera ga tepe in ga bo vedno tepla, spletel sam s svojo naglostjo in nepokorščino.

In voda tu pod njem šepeta skrivnostno, njeni valčki se preširno zaletavajo drug ob drugega, in vendar tako enakomerno beže po svojem odločenem potu. Ko bi mogel, ko bi smel tudi on ž njimi proti dragi domovini! Toda ne more, ne sme. Očeta ne bo več videl, da bi ga iz očí v oči prosil odpuščanja, sester ne bo več pozdravil, da bi jima voščil srečo v življenju, ljubi rojstveni kraj ga ne sprejme več v svoje naročje, saj se je sam odpovedal vsemu, sam je odrinil od sebe roko, ki mu je delila le dobrote. O srečni sinovi, srečni otroci, ki so ohranili ljubezen svojih roditeljev do konca,

srčen rod, ki drviš in šumiš po ulicah prestolnice v „Novi Avstriji“! Tako je mislil Lovro in se še vedno željno oziral po strmem bregu Bosne. Zabil je, da ga čaka doma ljubljena soproga, zabil je, da steza po njem ročice ljubljene sinek Janko, zabil je, da ima tudi tukaj znanca in prijatelje, ki bi se žrtvovali zanj, če bi bilo potrebno. Le domača hiša, ljubljene oče, dragi rodni kraj in pa nadloge, katere je že pretrpel, bile so mu v mislih poleg grenke zavesti, da je vse to zanj izgubljeno na veke. O, ko bi mogel izbrisati za seboj vse te spomine! Neki glas mu je že pravil in valčki doli v Bosni reki so tako skrivnostno šepetali med seboj: „Dej, z jednim samim skokom lahko končaš življenje, ki ti je le nadloga in obupnost — in vse bo izbrisano, vse pozabljeno!“

Ljubko so migljale zvezdice na nebem zrcalu, in Lovru se je zdelo, da ga tudi te kličejo k sebi v večni dom...

Mraz ga je stresel. Kaj je to? Ali ni nekaj zašumelo za njim na cesti? — Ozre se in vidi ne daleč za seboj žensko postavo, ki se je pomikala proti njemu ter ihté stezala roki. Lovro je spoznal svojo Jelico. To ga je vzdramilo. O, kolika sreča! Držal se je že za cestni oklep in le jeden skok — in vse bi bilo končano. Sedaj se je zavedel.

„Ali si me iskala. ljuba moja?“ vpraša jo mehko in milobno. „Zakaj nisi rajša ostala doma? Tu-le sem nekoliko postal in se zamislil. Tako težko mi je bilo pri srcu. A takoj bi bil pohitel k tebi in Janku.“ Lovro je lagal, in Jelica ga je spoznala. Žensko srce je v tem oziru jako občutljivo. Ne prevari ga kdo tako lahko.

„Ljubi moj! Čudna moč me je gnala semkaj k vodi. Ti si že več mesecev tako otožen. Bala sem se, da bi se ti kaj zgodilo, zakaj včeraj in danes si popolnoma obupan, pa nikomur ne poveš, zakaj. Povej no, prosim te, kaj je vzrok tvoji žalosti. Saj vendar prva leta nisi bil takšen! Zaupaj meni, Lovro, in videl boš, da ti odleže; pripravljena sem na vse, samo da ti preide otožnost.“

„Vse ti povem, Jelica, prav vse“, reče on stopaje poleg nje proti domu. — Začel ji je pripovedovati svojo žalostno preteklost in sedanji brezupni položaj. Blaga žena si je brisala solze. Še nikoli ji ni govoril tako goreče o svojem domu in o svojih dragih. Mali Janko je že trdno spal, ko je Lovro še vedno pripovedoval o lepih domačih krajih, o nepozabni slovenski domovini. Kakor živ studenec, ki je ravnokar privrel izpod hriba ter se jel razlirati po dolini mogočno in živo, tako je teklo Lovru že leta in leta zastalo pripovedovanje o rojstvenem kraju. Slednjič je prijel Jelico za obe

roki ter ji pogledal globoko v temne oči in rekel:

„Ali bi šla z menoj v mojo domovino?“ Ona ga je gledala nekaj časa nepremično, potem so ji pa solze zalesketale v očéh. Težko je uganiti, ali so bile solze veselja ali solze bridke žalosti; soproga mu je molčé prikimala.

„Ali mi boš pomagala prositi očeta, da mi odpusti?“ Tudi to mu je pritrčila brdka ženica. Naprej si skoraj ni več upal vprašati, a ker ni slišal nikakega ugovora, rekel je še:

„Jelica, kmalu pojdemo v domovino. Zato treba, da se ti prej vsaj nekoliko privadiš našemu jeziku. Očetu hočeva in morava pokazati, da sva tudi že kaj potrpehla zastran njega. Ali boš, draga moja?“

„Kolikor bom mogla; saj veš, da rada storim vse, samo, da si ti zadovoljen. Roditelja sta mi pomrla, sorodnikov nimam v tem kraju. Ti si mi vse na svetu.“

Pomirjen se je nocoj vlegel Lovro počivat in hvalil Boga, da mu je poslal angela varuha — njegovo soprogo v rešitev. Kako previdna, neumljiva so tvoja pota, dobrotno nebo!

Drugačen večer je bil ondaj pri Lenčku.

Poklicali so najprej nekaj sosedov za priče, da jim je Lenček sporočil poslednjo voljo. Določil je samo še to, da dobi drugo hišo in imetje, katero si je on izvolil za dosmrtni preužitek, njegov sin Lovro, če se kdaj vrne domov; ako bi se pa ne vrnil, ostane Ivanki. Sosedje so se čudili in dobro se jim je zdelo, da je tako ukrenil. Njegovo očetovsko srce ni moglo drugače.

Nagnil se je v zid in vzdihnil: „Slab sem, slab!“ Tedaj so poslali po duhovnika, dasi je bilo že pozno. Ko je nekaj časa pozneje donel cerkvenikov zvonček po vasi, nabrali so se ljudje iz vseh hiš k sprevedu svojega Odrešenika; oni pa, ki so že prej vedeli, da nesó Lenčku zadnjo popotnico, prižgali so luči na oknih svojih stanovanj, koder se je premikal spreved. Vedno več lučij je bilo in vedno več ljudij za duhovnikom.

Hkrati z novico, da je Lenček oslabil na smrt, širila se je na tihem tudi govorica o njegovih oporoki. Lenčkova tretja ženitev je jako omajala vero v njegovo modrost in previdnost pri ljudstvu, njegovo brezozirno ravnanje s sinom je mnogo škodovalo njegovemu ugledu pri sovaščanih. Njegov sedanji ukrep je zopet utrdil vero v previdnega, izkušnega moža. Iz dna srca so molili vaščani v bolnikovi sobi za duhovnikom litanije pri umirajočih:

„V dan sodbe!“ — Reši ga, o Gospod!

„Večne smrti!“ — Reši ga, o Gospod!

„Izkušnjav hudičevih!“ — Reši ga, o Gospod!

Posebno zadovoljen z zadnjo voljo očeta Lenčka je bil gospod župnik. Zato je s toliko ložjim srcem in s toliko večjo gorečnostjo tolašil bolnika in mu lajšal smrtne težave.

Uboga Ivanka! V svoji sobici se je vrgla na kolena pred podobo križanega Izveličarja, vila roki in iskreno molila, da bi ljubi Bog vrnil očetu zdravje. Tako je bila vtopljen v molitev, da ni slišala, ko je stopila v sobo mati in jo opozorila, da jo kliče oče. Morala jo je mačeha prijeti za ramo in lahno stresti. V tem se je bil namreč polegel zunanji šum bližnjih sosedov, duhovnik se je vrnil domov, obljubivši, da se zjutraj zopet vrne, če bo potreba. Oče Lenček je bil torej z vsem odpravljen na oni svet. Želel je videti samo še svoji dve hčeri. Zato je poklical Ivanko in Marijo k postelji. S hropečim glasom in v pretrganih stavkih jima je naročal zadnje nauke, tako rekoč zadnjo voljo, kako naj živita, kako naj se med seboj spoštujejo in podpirajo. Ivanki je rekel še posebej: „Piši Lovru in naznani mu, da sem mu odpustil. Ko se vrne domov, naj obiše moj grob in z materjo naj bo potrpežljiv. Toliko sem mu zapustil, da bo lahko živel tudi doma. In ti, žena moja, bodi vsem dobra mati! Lovro se je prenačil, odpusti mu. Odpustite tudi meni vi vsi, katere sem kdaj žalil. Z Bogom, moji dragi!“ Ob teh besedah mu je glas popolnoma ohropel. Šepetal je samo še najsvetejša imena z ustnicami, umel pa ga ni nikdo več. Slednjič je ponehalo tudi dihanje, in roka, držeča mrtvaško svečo, mu je omahnila, oči so osteklenele.

„Mrtev je. Bog mu daj luč nebeško!“ Tako je izdihnila žena in hčeri sta na tihem ihteli. Tedaj pride v sobo stric Francè. Ko je videl okolu postelje klečeče, ki so molili za rajnega ter mešali molitev z vzdih in solzami, potočila se je tudi njemu solza po ostarelem licu. A takoj se spomni nečesa. Kar sam zagrabi na omari stoječo skledo s kisom ter začne drgniti brata po prsni, po vratu in po sencih. Prišel je tudi Možina in mu pomagal, potem so se lotile tudi ženske. Saj so vsi vedeli, da stric Francè marsikaj vé, kar ni drugim znano. Nekaj časa je bilo vse delo zaman. Življenje se je le počasi vračalo v stare ude. Po jedni uri se je zopet začelo dihanje, a po malem in težavno.

Naslednje jutro je sporočila Ivanka Lovru očetovo zadnjo voljo in pa žalostno novico, da z očetom ni skoro nikakega upanja več.

Težavno je popisati čustva, katera so pretresla Lovrovo dušo, ko je prebral to poročilo. Hitel je k svojim dragim ter jim s solznimi očmi razložil novico iz domovine. „Bog se me je usmilil, uslišal je moje prošnje, za kazen pa mi bo vzel očeta.“ Mali Janko pa je pogledaval sedaj očeta, sedaj mater, zakaj čudno se

mu je zdelo to nenavadno vreme v domači hiši. Potem ga vzame Lovro v naročje, pogladi njegove kodrave lasce in mu reče:

„Sinko, ali pojdeš z mano domov?“

„Kam domov?“ vpraša štiriletni sinko. „Saj smo mi tukaj doma.“

Solza je zaigrala v Lovrovem očesu, solza bridke zavesti, da se njegov sinko že sedaj zaveda svojega doma, a on, izgnanec, vé, da so mu bila doslej zaprta vrata v očetovo hišo.

„Ne, ne, Janko, jaz sem doma daleč tam za onimi gorami, kamor se skriva večerno solnce. Tam živi tudi moj oče, tam je naša hiša, tam je moj dom.“ Deček ni umel očetovih besed, a umela jih je njegova mati. Zdelo se ji je, da bo hotel Lovro gotovo sam domov k bolnemu očetu, in bala se je, da ostane sama za dalje časa. Lovru se lahko primeri na dolgi poti kakšna nesreča, da se več ne vrne. Kaj bo potlej z njo? — Takoj je sklenila toliko časa mledovati, dokler ji ne obljubi, da vzame i njo s seboj v svojo domovino. Saj bi bilo njej in Janku dolg čas, ko bi bil oče z doma.

„Ali se bomo peljali, oče?“ pozveduje sinko.

„Peljali se bomo, peljali, pa še dolgo časa.“

„No, potem pojdem prav rad tudi jaz z vami, če pojde tudi mati.“

„Da, tudi mati pojde, vsi pojedemo skupaj, kakor hitro urédimo in prodamo svoje stvari. Kaj ne, da pojedemo?“ — Jelica je prikimala, a solze so ji zalile oči, saj je tudi njo bolela ločitev od rodnega kraja.

Po teh dogodbah so minuli trije meseci.

Pomlad je posula naravo z najlepšim cvetjem. Prijeten majnik je prerodil tudi prebivalce na Veliki in Mali Polici, da so se spominjali prošle zime samo še kot neljubega gosta, dasi ni premilo gospodarila o svojem času. Najbolj jo pameti oče Lenček. Ušel je sicer smrti, toda nadležen pa je, nadležen ne malo. Najčešče poseda na solncu pred kolarnico. Solnce dé prav dobro njegovim starim kostem. Včasih stopi tudi v kolarnico pogledat to in ono, ali dela se ne loti nikakoršnega, bolezen ga je preveč strla. Zaradi tega so tudi namerjano svatbo preložili iz predpusta na sedanji čas.

V nekoliko dneh bo poroka.

Zares, če hočeš, da te grajajo, ženi se; če hočeš, da te hvalijo, umri. Tudi Ivanko Lenčkovo so grajali, a ne zato, ker se je možila, marveč zato, ker je oče Možina Valentinu zapisal imetje. S tem se je zamerila svojemu spolu na Veliki in Mali Polici.

„Prav Lenčkova kri je! Veljavna in ponosna kakor vsi drugi, pa naj jo še kdo hvali!“ Tako so godrnjale sosede, pa tudi moški so jim pri-trjevali: „Lepo sosedo dobimo! Niti domače

bogastvo ji ne zadošča, še Možinove brežine je hotela imeti.“

Ivanka je dobro umela to govorjenje, a nikakor je ni prestrašilo.

„Moje ljube sosede“, dejala je skrbnim ženicam, — „same prav dobro veste, da je rad prepir v taki družini, kjer je imel pred poroko mož vse, žena pa ni prinesla k hiši ničesar; koliko nevarnejše je izkušati srečo po tem načinu, kakor kaže pri nas, da bom namreč jaz vsega gospodinja! Nikakor ne maram, da bi kdo pozneje očital Valentinu: Kaj boš ti, ki nisi imel nič, ko si se priženil v hišo! Njegovo doto bi hudobni jeziki popolnoma prezrli. Vidite, ljube moje, jaz pa tega nečem.“ Mamice so zmajale z glavami, čudile se njeni bistroumnosti in modrosti, da, tudi potrdile so med seboj njeno govorjenje, češ: prav govori, a Lenčkova je, saj jih poznamo, kakšni so.

Stari Možina se ni dolgo upiral. Z Lenčkom sta se nekaj pomenila, pa so šli v trg k notarju, in zapisal mu je, kakor je hotela Ivanka.

„Naj ima le!“ dejal je dobrodušni možiček, „brate in sestre bo moral izplačevati, pa jih bo lože, ako bo gospodar dveh posestev. Tako je! Valentin ni razsipen človek. Ko se je vrnil domov, ni prišel prazen. Tako je! Bog daj srečo njemu in nam! Tako je — če ne bo drugače.“

Toplo je bilo tisto nedeljo po sv. Trojici. Ljudje so večinoma že dovršili pomladno delo na polju. Pri Lenčku in pri Možini so končali priprave za svatbo. Nikdo se ni naposled več čudil, da se je priženil k Lenčku Možinov Valentin. Govorili so, da bi bil kot Možinov najstarejši sin težko dobil Ivanko, a kaj se hoče! Človek obrača, Bog obrne. Stvar se je zasukala tako, da je dobil Ivanko in Lenčkovo posestvo. Nekateri ljudje imajo res srečo za botro. Lenček je potreboval zeta, Ivanka ni marala drugega, kakor njega, pa naj se stepe ves svet: tako je in tako mora biti. — Še to moramo povedati, da je bil oče Janez nekako ponosen na svojega naslednika, zakaj sosedom je pravil sam, da se mu Valentin ne zdi najslabši zet.

Sedaj je na vrsti opisovanje, kako so nakladali „balo“, kako se je Ivanka poslavljala od svojih tovarišic, kako je ženin izročil „fantovskemu“ županu „kolač“ in slednjič s kakimi ceremonijami je „vojčin“ — Podgorčev Luka — zvalil oni večer pred poroko Ivanko zadnjič med družbo vaške mladine, kjer se je oglašala harmonika strica Škripca; a ti običaji so na Veliki Polici podobni običajem na Mali Polici in jednaki do malega običajem po vseh krajih na Notranjskem. Povest se nam je nagnila h koncu, zato bomo omenili samo še nekaj o svatbi, to pa le zaradi tega, ker je že tako, da se mora tudi naša povest končati s svatbo, pa

s svatbo, ki se povsem loči od one svatbe v začetku, ko se je ženil stari Lenček. Res je, da je bil tudi nocoj sosed Podgorec v popolni oblasti svoje zgovornosti in je kratkočasil družbo s slanimi in neslanimi, z izmišljenimi in resničnimi šalami. Starejši možje in postarne ženice so ga poslušali in se mu verno smejali, mladina se je pa vrtela v veselem rajanju, vrisek in radostne pesmi so odmevale iz mladih grl. Valentin in Ivanka sta bila tako vesela, da se je vsem razsodnejšim ljudem zdelo nespodobno, zakaj mislili so, da se človek ne sme kazati veselega v dan poroke, tudi če mu srce plava v radosti.

„I, no, saj smo vedeli, da sta se komaj dočakala! Naj se veselita!“ zasolil jo je Podgorec, in pritrdili so mu z glasnim smehom. Napolnili so kupice, in Podgorec je začel tisto staro:

Bog je vstvaril zemljico, oj zemljico, oj zemljico,
Zemljica rodila trtice, oj trtice, oj trtice.

Tako grozno je zavijal in zatezal, da je stricu Francetu, ki je glas lovil za njim, kar sape nedostajalo, a navzlic temu bi bili pesem dognali h kraju, kakor so že marsikatero nocojšnji večer, da se ni začelo med gosti neko gibanje. Kuharica je prišla vsakemu povedat na uho, da so menda že zunaj „šeme“. To je na Notranjskem stara navada, katere pa ne namerjam tukaj hvaliti, da se namreč še zadnjič zberó nekateri vrstniki ženinove in nevestine strani ter se nepovabljeni v našemljenih oblekah predstavijo starejšini in gostom ter se potem še nekoliko zasučejo.

„Naj le pridejo“, dovoli oče Lenček, ki je bil nocoj na častnem mestu svatbenega starejšine. Bil je dobre volje kakor že dolgo ne.

Odpró se duri in v sobo stopi visok mož v popolnoma turški opravi.

„Oho, Turki, Turki!“ oglašajo se veselejši gostje. Toda mož se ne dá motiti, marveč gré na drugi konec mize naravnost k očetu starejšini. Vsi so mislili, da izvleče iz žepa pismo, s katerim se izkaže po pravilih šemskega vodnika, kakšne ljudi vodi in kaj namerja. A to je moral biti čuden vodnik! Na kolenu pade pred očeta in zakliče: „Oče, odpustite“ Naprej ni mogel. Glavo je naslonil očetu na koleno in molčé ihtel. Vse je utihnilo, le lahki vzdihli so prihajali iz kuhinje, pa tudi ptujec je vzdihal.

„Vstani, moj sin!“ reče Lenček počasi in s tresočim glasom. „Vstani Lovro! Vse sem ti odpustil, le kazen ti je naložil Bog sam. Saj vidiš in spoznavaš, kaj se vrši danes pri nas!“ Lovro se je vzdignil in stiskaje očetovo desnico rekel: „Hvala oče!“ Obrnil se je potem v stran in otrl solzo, solzo veselja. Tedaj pride s hišno

gospodinjo v sobo neznana ženska. Oblečena je bila sicer prav tako kakor druge žene na Veliki Polici, a poznal je ni nihče. Lenčkovka jo je peljala k starejšini in dejala: „Glejte, oče! To je naša sinaha Jelica!“ Lenček gleda njeno prijazno lice, gleda njene črne lase, njene žive oči in ne more se je nagledati. Jelica je bila lepa ženska. Padla mu je k nogam, oklenila kolena z rokama in govorila v domačem narečju, kakor druge Poličanke: „Ne zavržite me, oče: vaša nevredna hči, vaša nepoznana sinaha sem. Ljubezen do vašega sina me je dovela sem-le v vaše kraje, v vašo lepo domovino. Prosim vas, oče, odpustite mi, odpustite nama in nam vsem, vaši pokorni otroci hočemo biti do smrti.“ Tedaj je nehal tudi Škripec v drugi sobi, zakaj večina je prihitela gledat šeme h gostom. Lenček je velel sinahi vstati, podal ji je roko in jo posadil na svojo desno stran, rekoč: „Tukaj ostani! Dovolj je prostora za vaju pod našo streho, dovolj je prostora za vas tudi v mojem srcu. Vsi ste moji ljubi otroci. Hvala Bogu, da se je tako končalo.“ Tedaj pogladi Jelici lase s čela in se začne pogovarjati z njo o drugih stvaréh, a kmalu se prerije do njega majhen deček ter govori: „Oče, tudi jaz sem vaš, kaj ne, da sem tudi jaz vaš?“ Lenček pogleda dečku v oči — bile so prav Lovrove modre oči — in vse mu je bilo jasno. Ni mogel več zadrževati solzá. Dečka prime in dene k sebi na kolena, rekoč: „Da, tudi ti si moj. Ti si pa najbolj moj!“ In naslonil je glavo na prsa, solze so mu privrele iz očíj, dolgo zamorjene solze — — —

Prejšnje prostodušno veselje se je premenilo v resne trenutke veselega svidenja. V sobo so prišli Ivanka, Marija in Lovro, ki je prejel pozdravit okolu mize ostale goste. Sedel je poleg očeta. Vsa družina je bila v tem trenutku pri starejšini. On vzdigne glavo, in ko jih opazi, udere se mu zopet potok solzá po uvelim licu. Naglo obriše solze in pogleda Ivanko, rekoč: „Kaj pa sedaj? Ivanka, kaj pa sedaj? Lovro je tukaj, Ivanka. Kako čudno nas je Bog zopet združil, in kako sem se jaz preagnil! — Kaj pa sedaj, ljudje božji?“ — Tako milo, tako tožno je bilo Lenčkov vprašanje, da so vsi povsili glave, le Lovro se je prav živo in ljubeznivo pogovarjal z materjo, nekdanjo Žefo, ter ji stiskal roko. Kdor bi ju bil opazoval natančneje in bi bil videl njune solze, uganil bi, da poravnata stare račune, stare dolgove.

„Zahvalim vas, mati, Bog vam povrni!“ dejal je slednjič glasno, da so ga vsi pogledali: Podgorec se je pa tedaj jezno ugriznil v ustnice.

Ivanka stopi smehlajaje k očetu in lahkotno, kakor da že ni moglo biti drugače, reče: „Oče,

nič več ne skrbite; mi smo že včeraj vse poravnali med seboj, kaj ne, da je res, Valentin?“ Ženin stopi bliže in pové, da so bili že včeraj skupaj v trgu. Potem mu seže v besedo Ivanka:

„Lovru sem pustila to hišo in gospodarstvo, naj ostane posestvo skupno, kakor ste je upravljali vi, ljubi oče. Meni bo Lovro nekaj izplačal, in jaz, jaz — oče Možina — sem vaša nevesta.“

„No, no, zakaj pa ne, zakaj pa ne, če ne bo drugače. Saj je prav tako!“ mencal je Možina in smejal se je, pa tudi drugi so se smejali in zagnali vesel krik: „Živel Lovro, živila Jelica, živel oče starejšina, živila ženin in nevesta!“ Zazvene so čaše, stari Lenček se je naslonil na mizo in jokal. Stric Francè se je pogovarjal z Žefo, Podgorec jo je pa na tihem potegnil domov, zakaj sram ga je bilo.

Pravo, čisto, neskajjeno veselje je zavladalo potem v družbi, saj se je prav za prav nocoj praznovala dvojna svatba, katero so različni zadržki ustavljali in odlašali, namreč: svatba sprave in dolgo zaželena svatba Možinovega Valentina in Lenčkove Ivanke, sedaj Možinove mlade gospodinje. Kdo bi se bil nadejal take izpremembe? Zato je šel „vojčin“ ven in večkrat zaporedoma ustrelil iz samokresa v zrak, češ, svet naj zvé, da se je pri Lenčku vse vrnilo v stari tir, in pa da sem jaz svoje dni molčal, ker bi bilo brez potrebe vsakoršno govorjenje.

Oče Lenček je doživel še lepih dnij v svoji družini, ker po Lovrovi vrnitvi se je zopet naselila sreča v njegovo hišo. Ko bi ga kdo vprašal, koga je bolj vesel, Lovra ali Jelice, spravil bi ga bil v tako zadrego, da bi mu ne mogel povedati. Žefa je veselo pestovala in pomagala pri gospodinjstvu.

Vsi so bili samo jedna zadovoljna družina.

Zadnjo besedo še stricu Francetu!

Dognana stvar je, da se je stric Francè prav toliko let odpravljaj od brata iz Lenčkove hiše, kolikor let je lezel čez plot oni sloveči polž, ki je v sedmih letih vendar prehitro prišel. Francè živi zadovoljno kakor kralj, ki ima dve kraljestvi. Ako ga obsujejo vnuki iz Lenčkove in Možinove hiše ter vpijejo: „Stric k nam! stric k nam!“ in se včasih malo potepó, kdo bo zmagal, tedaj se stricu zjasni obraz, pipo potegne iz ust, zadovoljno pogleda jedne in druge, odločiti se pa vendar ne more, ali bi krenil k Lenčku ali k Možini. Vzdigne se zopet na zdravo nogo in strašno velik se zdi samemu sebi med malimi drobljanci.

Prejšnjih dnij in žalostnih časov se še spominja prav živo. Tudi lahko povem, da me je Lenčkov stric sam prosil, naj bi „spisal bukve“ o dveh svatbah v njegovi rodni hiši. Prijatelj sva s stricem, odkar se poznavata, in tega časa,

to lahko rečem, ni malo; zato sem mu pa tudi obljubil, da se ga spomnim v bukvah, kadar vzamem zopet pero v svojo desno roko. Slutim, da bi bil stric rad videl, ko bi ga bil bolje pohvalil, a hud zato ne bo, saj sva si zadnjič segla v roke, da ostaneva prijatelja, pridi karkoli.

Opravljaj pa nisem njega in ne nikogar, dasi se kaj takaga rado očita človeku, ki piše — resnico.

Bog daj vsaki družini vsaj jedno tako požrtvovalno sestro, kakoršna je bila Ivanka, in na koncu vseh razporov, katerih ne manjka, vsaj jedno — svatbo.

Ob slavčevih glasih.

Za goro igrajo zarníce,
Večerni veter šumi,
Ob oknu mi boža lice
In trudno okó dremotí.

Ob reki na mladi rakiti
Popeva slavec v somrak
Mordà o deželi čestiti,
Kjer solnca ne skriva oblak.

Kjer morje se v sivi dalji
Dotika nebésnih mejá,
Na tihem, samotnem oskalji
Poslednji mu žar trepetá.

Mordà o palmovem gaju,
Kjer potnik uživa hlad,
O mirtah, ki v mirnem kraju
Porajajo bel mu sad.

Mordà o harfi donečni,
Ki toži milôbno takó,
O pali nadeji srečni,
O srci, ki mrje za njó.

Mordà o siroti sanjavi,
Ki s tajno solzo v očeh
Pod lavorjem vzdihá na travi
Ob grobih prerastenih dveh.

Zdaj jarne, mogočno zveneče,
Zdaj tihe, kot daljni odmev,
Zdaj sladke, zdaj glase tožeče
Obsega čarobni napev.

Za goro igrajo zarníce,
Kot solnčnih pokrajin odsvit,
Moj duh je ob pevanju ptice
Nemiren, nestanovit.

Kako bi na slóbodni poti
Po zraku jaz plaval od tod,
A pticam le dal je peroti
Nebeški in večni Gospod.

O človek, nikar se ne moti!
Zadremliji, zatvori posluh!
Mogóčneje, lažje peroti
Od slavčevih íma — tvoj duh.

Anton Medved.

Rim, središče lepih umetnostij.

(Spisal dr. Anton Medved.)

(Dalje.)

Leta 1512. je naročil Žiga Conti, Julija II. dvorni tajnik, neko drugo Marijino podobo. Rafael mu jo je kmalu zgotovil; Contiju na čast, ki je bil doma iz mesta Foligno, imenoval jo je „Madonna di Foligno“. Zopet klasičen umotvor, dragocen zaklad vatikanske zbirke, v kateri se sedaj nahaja. V nebeških višavah stoluje Marija na lahkem oblaku, v blesteči svetlobi. Spodaj na zemlji pa kleči sv. Frančišek Asiški, ves utopljen v Marijino češčenje; a poleg njega stoji sv. Janez Krstnik, vabljivo kažoč z desnico gori na Marijo. Na drugi strani pa kleči Conti; pobožno moli s sklenjenimi rokami, sveti Hijeronim ga boža z levico, ozirajoč se zaupljivo k Mariji ter ji priporoča Contija; skoraj

se čujejo iz njegovih ust besede: „Pomagaj mu vendar, o Marija, saj si tako dobra mati!“ In res — zdi se, da Marija takoj usliši prošnjo, zakaj milo se ozre na Contija, in dete Jezus se že hoče izviti iz njenih rok ter stopiti doli k prošnjiku, da bi mu izpolnil gorečo prošnjo. V ozadju na sliki se vidijo stolpi in hiše mesta Foligno, nad katerim se prijazno razprostira jasnobojna mavrica. Marija je na prejšnji sliki naravno lepa brez primere, na tej je nepopisno mila in polna usmiljenja. Istina . . . to je „mati milosti, življenja, sladkosti in upanja naše!“ Za to podobo Rafael ni našel na zemlji nobenega vzorca, iskal si ga je brezdvomno z živo domišljijo v nebesih. Ko sem občudoval to Madonno, spomnil sem se onih besed, katere